

STRÖNDIN OG SKÓGURINN

Útivistarnotkun og sóknarfæri

Verkefni styrkt af Nýsköpunarsjóði námsmanna árið 2012

Unnið af Sindra Birgissyni, skipulagsfræðinema
Umsjónarmenn: Helena Guttormsdóttir, Hrafnkell Á. Proppé og Íris Reynisdóttir

STRÖNDIN OG SKÓGURINN

Útivistarnotkun og sóknarfæri

Ransókn á tveimur ólikum útivistarsvæðum á Akranesi
Garðalundi og Langasandi

Unnið af Sindra Birgissyni, skipulagsfræðinema við Landbúnaðarháskóla Íslands

Umsjónarmenn: Helena Guttormsdóttir myndlistamaður, lektor við Landbúnaðarháskóla Íslands
Hrafnkell Á. Proppé skipulagsfræðingur, starfsmaður Alta og kennari við Landbúnaðarháskóla Íslands
Íris Reynisdóttir landslagsarkitekt og garðyrkjustjóri Akranesskaupstaðar

Unnið fyrir styrk frá Nýsköpunarsjóði námsmanna og Akranesskaupstaðar, 2012

STRÖNDIN OG SKÓGURINN

Útivistarnotkun og sóknarfæri

Ransókn á tveimur ólíkum útivistarsvæðum á Akranesi
Garðalundi og Langasandi

Sumarið 2012 hófst rannsóknarverkefnið Ströndin og skófurinn, útivistarnotkun og sóknarfæri. Í því fólst að rannsaka tvö mismunandi útivistarsvæði í þéttbýli, n.t.t. Langasand og Garðalund á Akranesi. Skoða notkun svæðanna í dag og greina tækifæri til betri nýtingar. Skoða atferli fólks á svæðunum og hvernig styrkja mætti þau til að auka útiveru og styrkja þannig almenna lýðheilsu. Við framkvæmd rannsóknarinnar var dregin fram mynd af rannsóknarsvæðunum, sögu og þróun þeirra og sjónrænum þáttum. Skrásett var notkun svæðanna á fimm vikna tímabili, tekin viðtöl við staðkunnuga og atferli fólks á svæðunum athugað. Það kom rannsakanda á óvart hversu mikið svæðin voru notuð. Niðurstöður rannsóknarinnar benda til þess að svæðin séu góð útivistarsvæði og að í þeim felist mikil sóknarfæri.

Rannsóknavinnan var unnin fyrir styrk frá Nýsköpunarsjóði námsmanna, af Sindra Birgissyni með aðstoð umsjónarmanna og í samstarfi við Akraneskaupstað. Verkefnisstjórn var í höndum Helenu Guttormsdóttur, myndlistarmanns og lektor við umhverfísskipulagsbraut Landbúnaðarháskóla Íslands, aðrir umsjónarmenn voru Hrafnkell Á. Proppé skipulagsfræðingur, starfsmaður Alta og kennari við Landbúnaðarháskóla Íslands og Íris Reynisdóttir landslagsarkitekt og garðyrkjastjóri Akranesskaupstaðar.

Við framkvæmd rannsóknarinnar var dregin fram mynd af rannsóknarsvæðunum, sögu og þróun þeirra og sjónrænum þáttum. Skrásett var notkun svæðanna á fimm vikna tímabili, tekin viðtöl við staðkunnuga og atferli fólks á svæðunum athugað. Það kom rannsakanda á óvart hversu mikið svæðin voru notuð. Niðurstöður rannsóknarinnar benda til þess að svæðin séu góð útivistarsvæði og að í þeim felist mikil sóknarfæri.

Útdráttur	5
Inngangur	9
Aðferðir og framkvæmd	11
Garðalundur	14
Saga og þróun	16
Sjónrænir þættir í landslagi Garðalundar	20
Skráning	22
Hvernig notar fólk svæðið?	30
Langisandur	34
Saga og þróun	36
Sjónrænir þættir í landslagi Langasands	40
Skráning	44
Hvernig notar fólk svæðið?	54
Gæði svæðanna	62
Umræður og lokaorð	87
Heimildaskrá	90
Myndskrá	91
Sérstakar þakkir	93
Viðauki	97

Mjög litlar upplýsingar eru til um rannsóknir á íslenskum útvistar-svæðum. Nokkrar kannanir hafa verið gerðar um hvaða útvist fólk stundar eða vill stunda. Þær kannanir segja takmarkaða sögu um hvernig styrkja má útvistarsvæðin til að auka útiveru og styrkja þannig almenna lýðheilsu. Skortur á þessum upplýsingum gæti verið ástæða þess að uppbygging útvistarsvæða er oft á tíðum mjög tilviljunarkennd og háð einstaka persónum sem koma og fara.

Á Akranesi eru tvö megin útvistarsvæði sem í eðli sínu eru ólik, strönd og skógur. Langisandur liggr fyrir opnu hafi, stærsta sandströnd í þéttbýli á Íslandi, en hefur tekið miklum breytingum m.a. með tilkomu sementverksmiðjunnar og sjóvarnargarðs. Garðalundur er manngert náttúrulegt svæði, skógrækt við jaðar byggðar tengt golfvelli og safnasvæði. Skýr merki eru þess að uppbygging hefur verið á svæðunum og að ásókn í þau virðist hafa aukist á síðastliðnum árum. Bæði svæðin hafa stöðu innan aðalskipulags bæjarins en vantær hugsanlega markvissa stefnu til að byggja á og skýra sýn til að fylgja.

Markmiðið er að athuga hvort heimfæra megi aðferðarfræði Jan Gehl að einhverju marki yfir á íslensk útvistarsvæði í þéttbýli og fá með þeim hætti vísindalega nálgun og þekkingu á hegðun einstaklinga og nýtingu tveggja ólíkra útvistarsvæða.

Ætlunin er að niðurstöður rannsóknarinnar muni nýtast, ef vel tekst til: Annars vegar til að draga upp góða mynd af tilteknum útvistarsvæðum á Akranesi, útvega upplýsingar um notkun fólks á þeim og hvernig fólkji þóknast þau. Þessar upplýsingar geta nýst sem upplýsingabrunnur fyrir Akraneskaupstað þegar kemur að því að taka ákvarðanir um frekari uppbyggingu á svæðunum. Hins vegar er það hinn fraðilegi tilgangur sem er að skoða hvort nota megi skapalon Jan Gehl við hönnun og skipulagningu útvistarsvæða og ef ekki, hvort hægt sé að aðlaga það að íslenskum veruleika þannig að flytja megi reynslu og þekkingu á milli landa.

Skýrslan er byggð upp þannig að fyrst er rannsóknaraðferðum, þeim kenningum sem stuðst er við og framkvæmd rannsóknarinnar lýst. Annar og þriðji kafli draga fram mynd af rannsóknarsvæðunum, sögu og þróun þeirra og sjónrænum þáttum. Síðan eru teknar saman niðurstöður talninga, viðtala og athugunna á atferli fólks á svæðunum. Að lokum eru teknar saman niðurstöður úr viðtolum og athugunum út frá greiningu Jan Gehl á grunn athöfnnum fólks.

Framkvæmd verkefnisins má skipta í two flokka það er annarsvegar greining á svæðunum og hinsvegar hin raunverulega rannsókn, sem fól í sér skráningu á fólk á svæðunum, skoðun á notkun svæðanna og atferli fólks á svæðunum og viðtöl við staðkunnuga heimamenn. Grunn nálgun rannsakandans í verkefninu var hlutverk hans sem áhorfanda, „landkönnuðar“ sem virðir syrir sér og fylgist með samhengi umhverfisins og atferlis fólks. Til að styðja við vangaveltur og uppgötvanir áhorfandans eða „landkönnuðarins“ var samhliða aflað stoðgagna, með skráningu á fólk á svæðunum, viðtolum við staðkunnuga og með greiningu á svæðunum.

Notkun svæðanna og atferli fólks á svæðunum var skoðað frá því undir lok maí-mánaðar og fram í lok ágúst. Það var gert með óreglulegum vettvangsferðum á svæðin, á öllum dögum vikunnar og öllum stundum dags yfir allt tímabilið. Teknar voru ljósmyndir í sumum þessara vettvangsferða af athöfnum fólks á svæðinu og talað var við fólk á svæðunum.

Athugað var hvort nýta mætti aðferðarfræði Jan Gehl að einhverju marki og fá með þeim hætti vísindalega nálgun og þekkingu á hegðun cinstaklinga og nýtingu tveggja ólíkra útvistarsvæða.

Kenningar Jan Gehl

Í bókinni „*Life Between Buildings*“ fjallar Jan Gehl (2001) um líf á milli bygginga eða notkun almenningsrýma. Hann talar um þrjá flokka athafna í almenningsrýmum: Nauðsynlegar athafnir sem byggjast á einhverju sem fólk verður að gera. Valfrjálsar athafnir eru

byggjast á einhverju sem fólk verður að gera. Valfrjálsar athafnir eru þær athafnir sem fólk sækist í að eigin vali, eitthvað sem það ver frítíma sínum í þegar aðstaður og tíminn er réttur. Í þriðja lagi eru það félagslegar athafnir sem verða ef að tveir eða fleiri mynda tengsl eða eiga samskipti með einum eða öðrum hætti og tengjast þannig bæði nauðsynlegum og valfrjálsum athöfnum.

Samkvæmt Gehl mótaðast athafnir manna af gæðum útisvæða. Valfrjálsar og félagslegar athafnir eru mikilvægir þættir og til merkis um góð rými. En ef fólk er aðeins í nauðsynlegum athöfnum hefur ekki tekist eins vel til og gæði rýmanna eru minni.

Grunn athafnir fólks eins og að ganga, standa og sitja, ásamt að sjá, heyra og tala eru frumskilyrði eða grundvallar viðmið syrir gæði svæða. Ef svæði eru aðlaðandi fyrir þessar grunn athafnir fólks er það merki um gæði en líka undirstaða annarra athafna eins t.d. leikja af ýmsum toga, heilsurækt og fleira.

Sértiltækari gæðakröfur fyrir rými til að ganga í og staði til að dvelja á geta t.d. verið:

- Góð veðurskilyrði, sól, skuggi og skjól fyrir vind.
- Einföld og góð uppbygging á göngusvæðum.
- Góðar aðstaður fyrir hreyfihamlaða og fólk með barnavagna.
- Rými til að ganga um með sáemd, ekki í mannþróng.
- Gott göngustígakerfi sem tengir mikilvæga áfangastaði.
- Margir bekkir og á réttum stöðum.
- Mikið af óformlegum sætum t.d. tröppur og blómaker.
- Góð lýsing.

Eins og titill bókar Jan Gehl gefur til kynna eru rannsóknir hans og kennningar miðaðar að almenningsrýnum í borgum og lífi á milli bygginga. Við rannsóknina á útvistarsvæðunum í Garðalundi og á Langasandi var skoðuð notkun svæðanna í dag, atferli fólks á svæðunum og hvernig styrkja mætt þau til að auka útiveru og styrkja þannig almenna lýðheilsu (Gehl, 2001).

Skrásetning

Í upphafi var ákvörðun tekin um að skrá fólk á svæðunum og gera greinarmun á hvort fólk væri stopp eða á ferðinni. Áður en skrásetningin byrjaði voru skráningarform útbúin til að nota á vettvangi. Farin var sú leið að teikna upp kort af útvistarsvæðunum eftir loftmyndum sem fengnar voru frá Akraneskaupstað. Fyrir utan helstu umhverfis og landfrædilegu einkenni svæðanna, þurfti kortið að sýna inn og útgönguleiðir, göngustíga, alþreyingabúnað, bord, bekki og grill á svæðunum. Fullbúin skráningarform fyrir hvort svæðið fyrir sig, inniheldu því kort af svæðunum og form til að merkja inn nafn þess sem taldi, tímasetningu, veður og mögulega annað tilfallandi. Skráningaformin fyrir hvort svæðið fyrir sig var uppsett á eina A4-bláðsíðu (sjá viðauka). Inn á milli voru gerðar nokkrar tilraunir með skráningarformið á svæðunum, bæði til að prófa formið og mismunandi tímasetningar.

Þegar lokið hafði verið við gerð skráningaformsins var það fjölfaldað og komið í hendurnar á útvöldum starfsmönnum Vinnuskóla Akraness, sem af megninu til sáu um skrásetningarnar undir leiðsögn og handleiðslu rannsakanda verkefnisins.

Skráningar voru framkvæmdar á virkum dögum sumarið 2012, nánar tiltekið frá og með 18.júní til 22.júní og 5.júlí til 1.ágúst. Deginum var skipt niður í fjögur tímabil og talið var á hvoru svæði fyrir sig innan hvers tímabils. Tímabilin voru; frá 8:30 til 10:00, frá 10:00 til 12:00, frá 13:00 til 15:00 og frá 15:00 til 16:30. Skráning fór fram með þeim hætti að reynt var að fá sem mesta yfirsýn yfir hvort svæði fyrir sig, innan hvers tímabils og fólk skráð samviskusamlega og eftir fremsta megni. Skráður var punktur fyrir þá sem voru stopp eða að staldra við á svæðunum og strik fyrir fólk á ferð.

Skráningin af blöðunum var svo færð á rafrænt form svo að hægt væri að keyra saman mismunandi niðurstöður með einfaldari hætti og auðveldara yrði að birta þær. Til þess var notað teikniforritið Bentley MicroStation V8i.

Viðtöl

Almennt var oft rætt við fólk á svæðunum um upplifun og notkun þeirra á svæðunum. Þess fyrir utan voru tekin upp viðtöl við staðkunnuga heimamenn. Þar var gengið út frá þrem grunn spurningum:

- Hvernig notar þú svæðið?
- Af hverju kemur þú á svæðið?
- Hvernig syndist þér að mætti styrkja svæðið til að auka notkunina á svæðinu?

Bessar samræður og viðtöl voru til að fá fjölbreytt sjónarmið og víðari sýn á viðfangsefnið, t.d.. frá fólkvi með mismunandi þarfir og þannig styðja grunn nálgun rannsakandans í verkefninu..

Greining svæðanna

Tilgangurinn með greiningavinnunni var fyrst og fremst að öðlast viðameiri þekkingu og skilning á rannsóknarsvæðunum. Greining svæðanna var þrískipt. Það var greining á staðsetningu og ástandi svæðanna, sögu og þróun svæðanna og sjónræn greining á svæðunum.

Staðsetning svæðanna og ástand var greint með loftmynd af Akranesi og vettvangsferðum á svæðin. Ljósmyndir voru teknar til að skrásetja kennileyt og manngerða þætti. Upplýsingar um sögu og þróun svæðanna var aflað í bókum og með því að skoða Ljósmyndavef Akraness. Einnig fengust góðar upplýsingar með samtlum við fyrrum garðyrkjustjóra bæjarins og staðkunnuga heimamenn.

Til að varpa ljósi á sjónræna þætti í landslagi svæðanna var stuðst við aðferðasfræði sem Simon Bell (1993) hesur þróað til að skoða og greina grunnþætti lífsforma og myndmál landslags.

Allar ljósmyndir í skýrslunni eru frá rannsakanda, umsjónarmönnum, Aldisi Pálsdóttur og/eða starfsmönnum Dvalarheimilisins Höfða nema annað sé tekið fram.

GARDALUNDUR

Mynd 1 - Loftmynd af Akranesi

Garðalundur er tæplega 6 hektara útivistarsvæði í norðausturhluta Akraness, n.t.t. fyrir norðan íbúðarhverfið Jörundarholt, austur af Skógarhverfi og vestur af Garðavelli, golfvelli Akurnesinga (sjá mynd 1). Upphaflega var Skógræktarfélagi Akraness úthlutað þessu svæði til skógræktar en í dag er Garðalundur almenningsgarður með útigrillum og leiktækjum.

Í Garðalundi eru þrjú lág klettaholt. Stærst þeirra er Stekkjarholt sem liggar í suðausturenda Garðalundar. Vestur af Stekkjarholti, inn úr stóra túnum er annað holt, svonefnt Litla-Stekkjarholt og á milli grillskálans og aparólunnar er svonefnt Kviðarholt. Umleikis svæðið er skjólbelti, aðallega sitkagreni og birki. Innan skjólbeltsins eru stór opin svæði, tvær manngerðar tjarnir, stigakerfi, ýmis aðbúnaður og fjölbreytt alþreying.

1.Stekkjarholt 2.Litla-Stekkjarholt 3.Kviarholt 4.Vigdisarlundur

• Bekkur ■ Borð □ Grill

GARDALUNDUR | saga og þróun

Mynd 2 - Fyrsta unnið á skurðgrófu á Íslandi i Garðalandi, Akranesi (Ásmundur Ólafsson, 2002).

Mynd 4 - Guðmundur Jónasson

Fengust fyrstu sítkagreniplöturnar sem grðursettar voru innan við skjölbelti sem bið var gö vinnu að í nokkur ár (Stefán Teitsson, 2005).

1940

1950

1960

1970

Skógræktarfélag Akranes
stofnað 18. nóvember 1942
(Stefán Teitsson, 2005).

Mynd 3 - Fyrstu plöturnar grðursettar á skurðbakka í landinu. Var þetta hugsað sem vísir að skjölbelti fyrir framleiðar svæðis (Stefán Teitsson, 2005).

Mynd 6

Loftmynd af Garðalundi 1942

Sumarið 1942 var fyrst unnið á skurðgröfum á Íslandi. Það var í Garðalandi á Akranesi. Þetta markaði upphaf þess að landið, þar sem síðar reis skógræktin Garðalundur, yrði ræktanlegt (Ásmundur Ólafsson, 2002). Sama ár var Skógræktarfélag Akraness stofnað. Voríð 1944 voru fyrstu plönturnar gróðursettar á skurðbakka í landinu. Var þetta hugsað sem visir að skjólbelti fyrir framtíðar svæðið. Árið 1946 hóf Guðmundur Jónsson garðyrkjumaður störf hjá Akranesbæ sem ráðsmaður Garðalands. Hann gekk til liðs við Skógræktarfélagið og gegndi formensku þess óslitið frá 1946-1968. Guðmundur lagði áherslu á að gróðursetja plöntur í Garðalundi en mætti oft skilningsleysi ráðamanna sem og vanrú heiðamanna á verkefnið. (Stefán Teitsson, 2005).

Mynd 7

Loftmynd af Garðalundi 1977

Árið 1979 var Oddgeir Árnason ráðinn garðyrkjustjóri Akraness og var hann við störf til ársins 1991. Þegar hann hóf störf var búið að mynda skjólbelti umleikis, sem myndaði einskonar U. Innan skjólbeltisins var mólendi, skurðir og mikið af þúfum. Oddgeir gróðursetti tré við suðurenda Gardalundar og kláraði þar með skjólbeltið umleikis svæðið. Hann gerði jafnframt fyrstu teikningarnar af Garðalundi, bætti við trjátegundum, fyllti upp í skurði og slétti úr landinu, bjó til göngustigana, gerði tjarnirnar sem aðeins var búið að móta fyrir og skipulagði svæðið (Oddgeir Árnason, símtal, 2012).

Mynd 8

Loftmynd af Garðalundi 2000

Frá árinu 1991 hafa margir garðyrkjustjórar komið og farið. Engar áhrifamiklar breytingar hafa verið gerðar á svæðinu. Helsta verkefnið hefur verið almennt viðhald og á síðustu árum hefur afþreyingabúnaði verið bætt inn í Garðalund.

GARÐALUNDUR | sjónrænir þættir í landslagi Garðalundar

Birtingamydnd sjónrænna grunnþáttu í landslagi. Settir fram í mál og myndum til að greina myndmál landslagsins og auka umhverfisskynjun.

Fletir – Í Garðalundi eru stórir túnfletir og tjámirmar tvær mynda vatnsfleti. Sitkagrenitrén í Garðalundi mynda skjölveggi umhverfis svæðið, sem eru form af fleti.

Tún

Tjóm

Tré

Línur – Stigakerfi Gardalundar myndar manngerðar linur.

Göngustigar

GARÐALUNDUR | skráningar

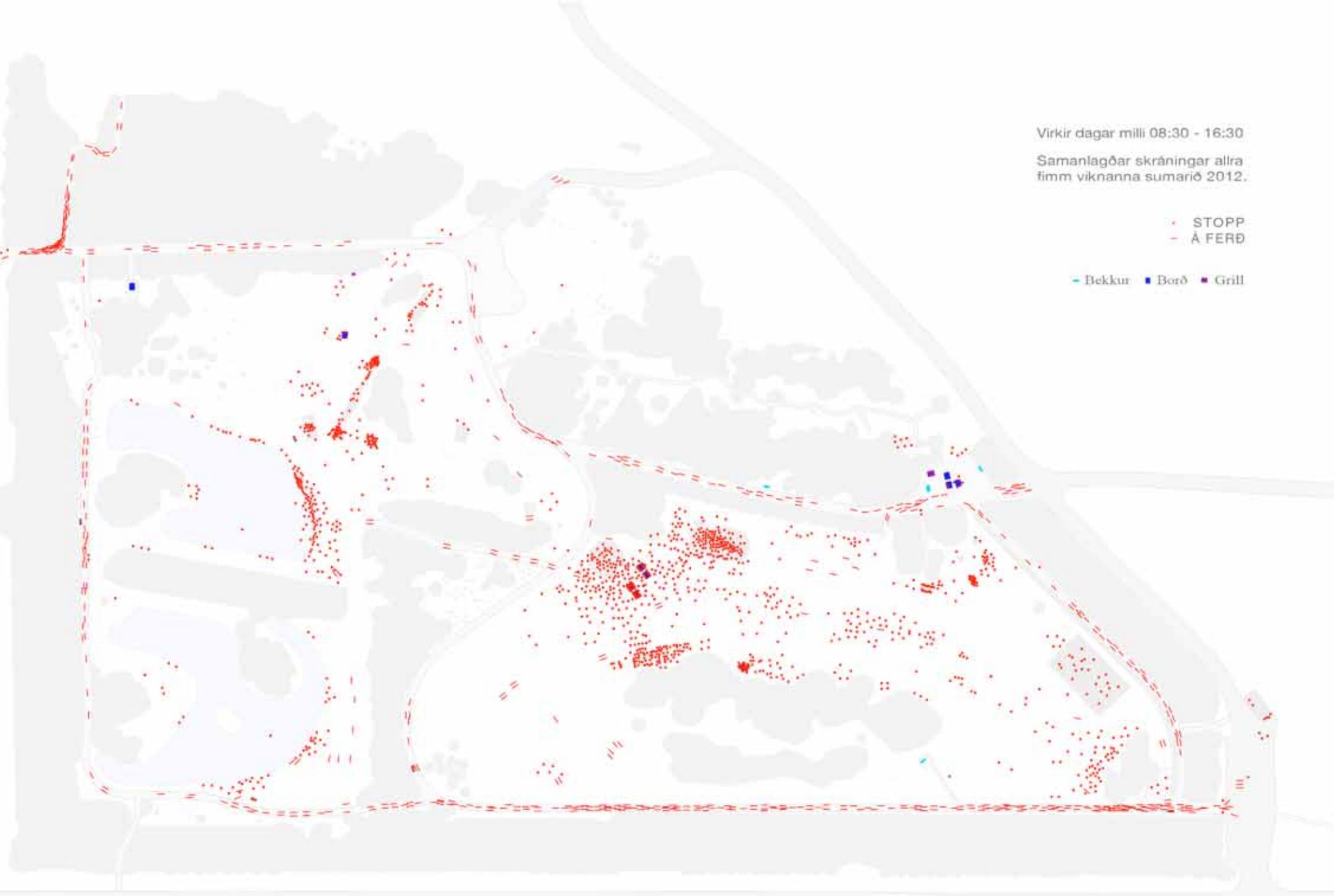
Skráningar voru framkvæmdar á virkum dögum í fimm vikur sumarið 2012, nánar tiltekið frá og með 18.júní til 22.júní og 5.júlí til 1.ágúst. Deginum var skipt niður í fjögur tímabil og talið var einu sinni innan hvers tímabils. Tímabilin voru; frá 8:30 til 10:00, frá 10:00 til 12:00, frá 13:00 til 15:00 og frá 15:00 til 16:30. Skráður var punktur fyrir þá sem voru stopp eða að staldra við á svæðunum og strik fyrir fólk á ferð.

Virkir dagar milli 08:30 - 16:30

Samanlagðar skráningar allra
fimm viknanna sumarið 2012.

• STOPP
- Á FERÐ

- Bekkur ■ Borð ■ Grill

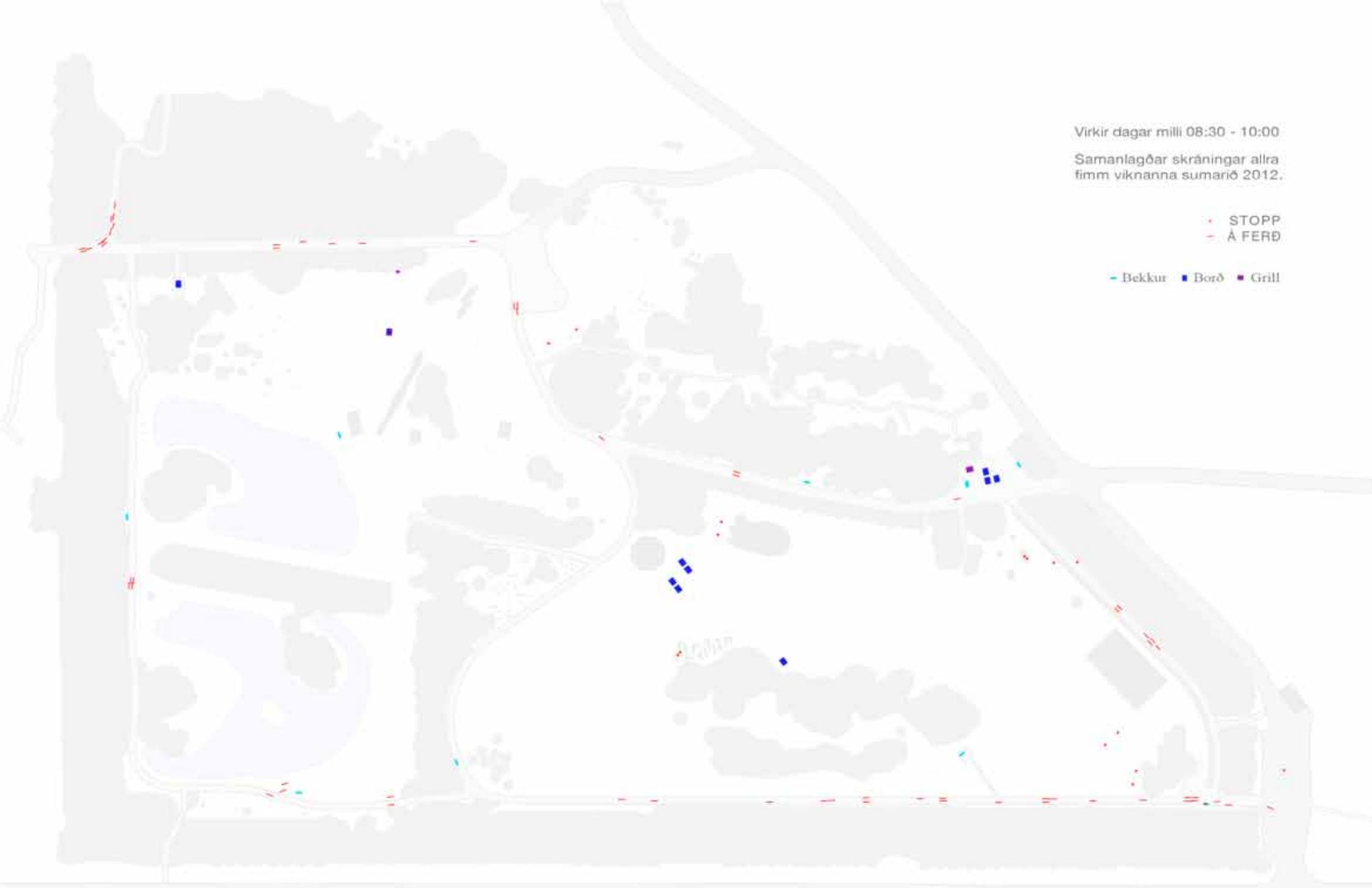

Virkir dagar milli 08:30 - 10:00

Samanlagðar skræningar allra
fimm viknanna sumarið 2012.

• STOPP
- Á FERÐ

- Bekkur ■ Borð ■ Grill

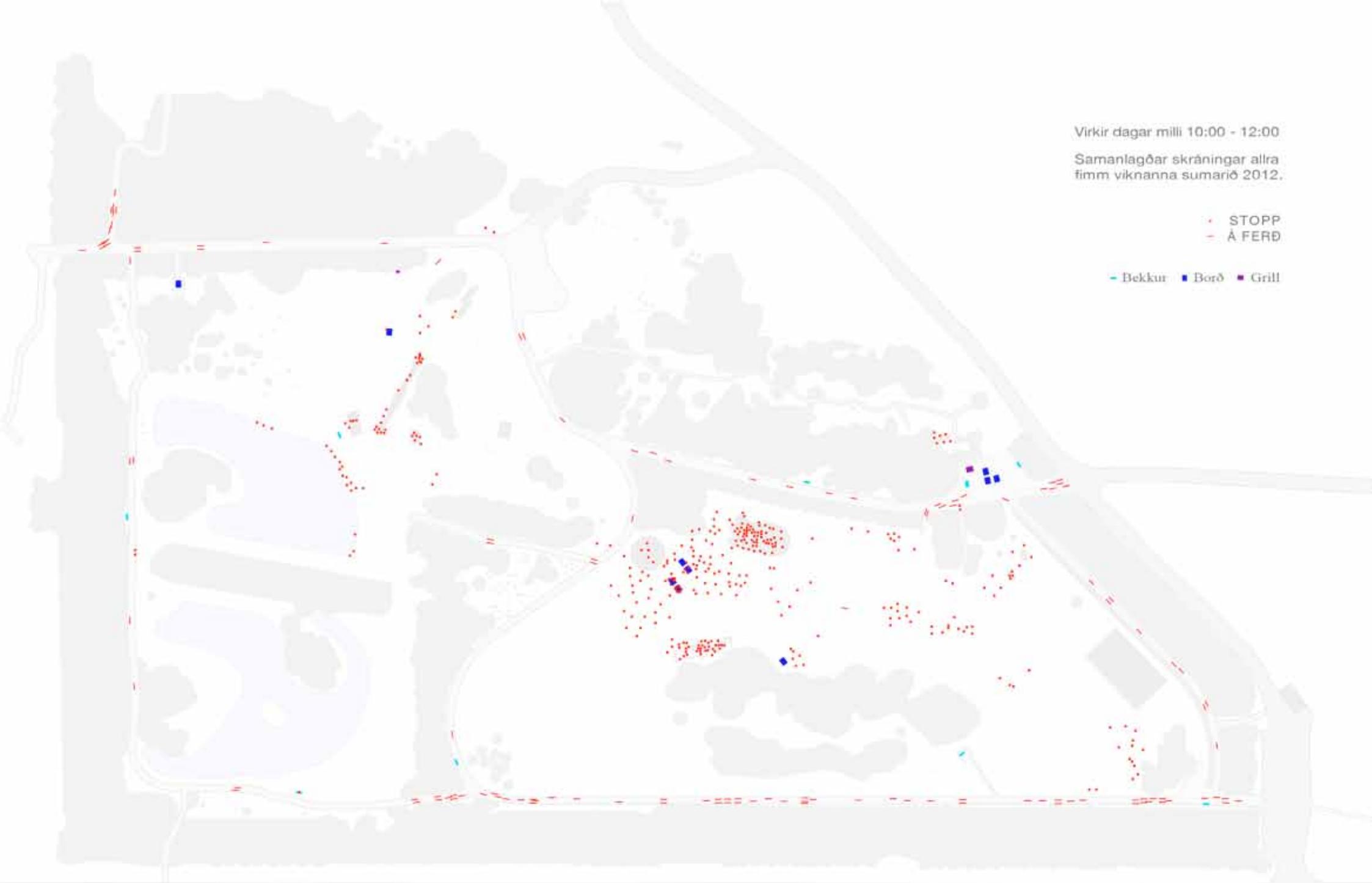

Virkir dagar milli 10:00 - 12:00

Samanlagðar skráningar allra
fimm viknanna sumarið 2012.

• STOPP
- Á FERÐ

- Bekkur ■ Borð ■ Grill

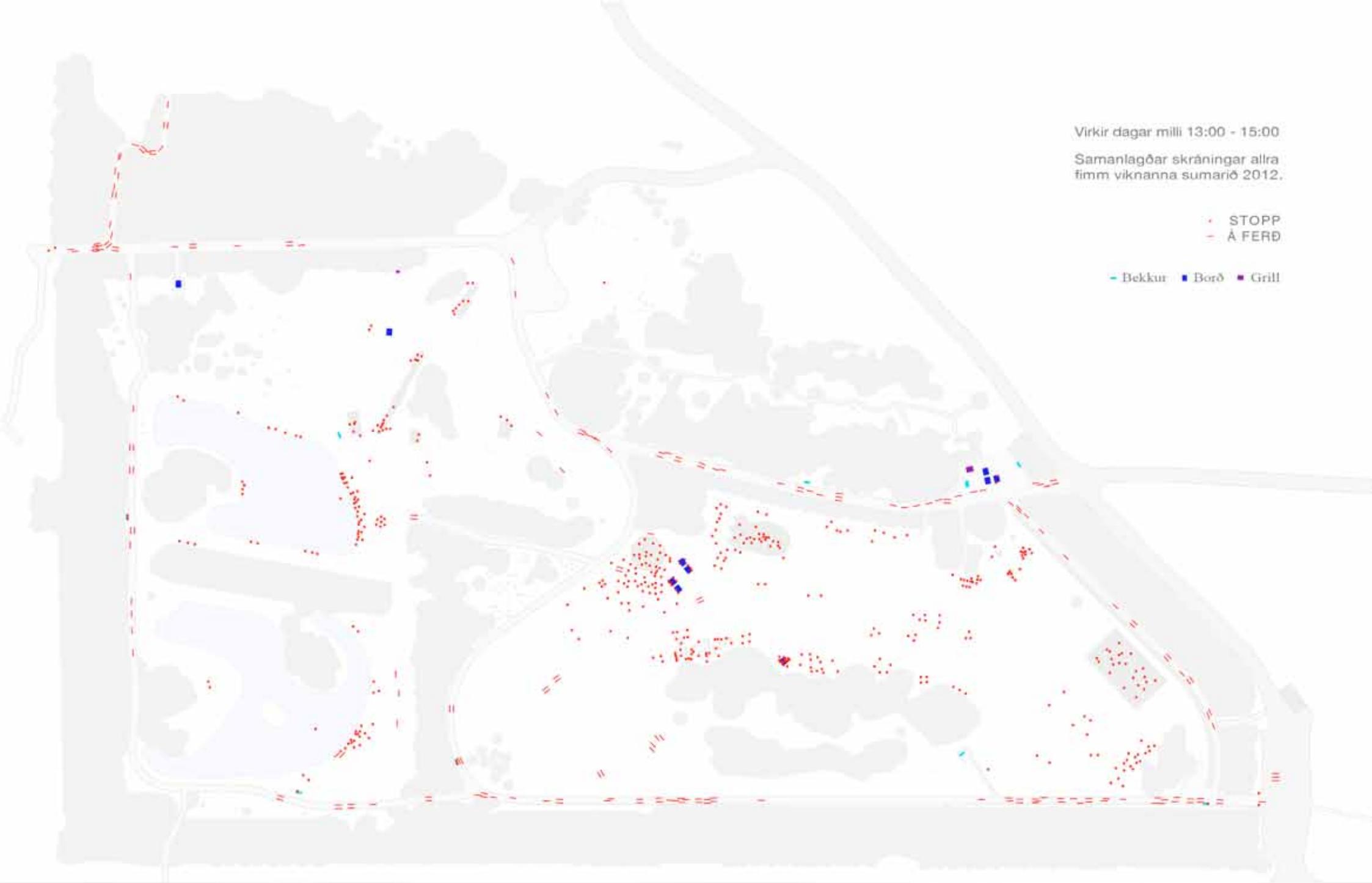

Virkir dagar milli 13:00 - 15:00

Samanlagðar skráningar allra
fimm viknanna sumarið 2012.

• STOPP
- Á FERÐ

- Bekkur ■ Borð ■ Grill

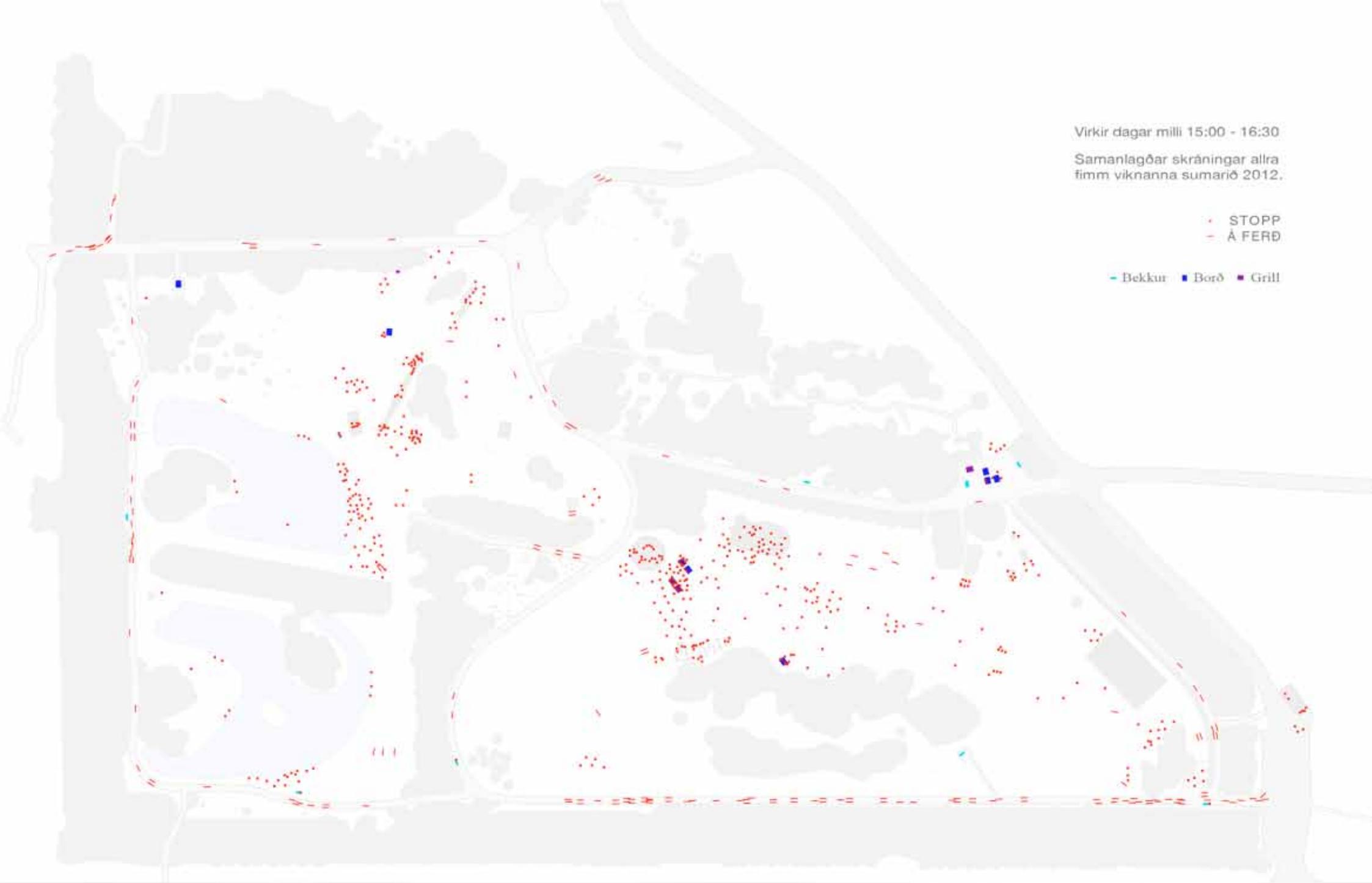

Virkir dagar milli 15:00 - 16:30

Samanlagðar skráningar allra
fimm viknanna sumarið 2012.

• STOPP
- Á FERÐ

- Bekkur ■ Borð ■ Grill

Þriðjudagurinn 17.júlí 2012

Heiðskýrt 17-18 °C
A 3 m/s

• STOPP
- Á FERÐ

- Bekkur ■ Borð ■ Grill

Miðvikudagurinn 18.júlí 2012

Skýjað 13 °C úrkoma
A 2 m/s

• STOPP
- Á FERÐ

- Bekkur ■ Borð ■ Grill

GARÐALUNDUR | hvernig notar fólk svæðið

Hér eru teknar saman niðurstöður úr talningum og viðtölum, ásamt athugunum rannsakanda á vettvangi og reynt að svara hvernig fólk notar Garðalundarsvæðið í samhengi við umhverfið.

Morgnarnir eru rólegir í Garðalundi. Einn og einn á gangi og bæjarstarfsmenn að störfum. Síðan fjölgar hægt og rólega fram að hádegi, en það eru flestir í skógræktinni frá hádegi og fram á eftirmiðdag.

Á góðviðrisdögum fyllist Garðalundur af lífi. Fjölskyldur og vinahópar koma og borda saman, slappa af og eru að leik. Góð veðurskilyrði eru í Garðalundi, sól, skuggi og skjól fyrir vind. Þ.a.l. að það eru ekki mjög miklar sveiflur í notkuninni á svæðinu eftir veðri, það er einna helst ef það rignir að það er færra fólk. Það er mjög vinsælt að halda upp á barnaafmæli í Garðalundi og krakkar á leikja- námskeiði eru fastagestir á svæðinu. Í byrjun sumars sér maður nemendur skólanna nýta svæðið til starfs og í leik og fyrirtæki nýta það undir starfsmannagleði.

Mesta umferðin er um malarstíginn sem myndar stóra hringinn. Hann er í þægilegri lengd, um 800 metrar, það er litill sem enginn haðamismunur á honum og hann liggur umhverfis allt svæðið svo að maður getur fengið góða yfirsýn yfir lífið á svæðinu. Þar fyrir utan er stígurinn sem liggur frá grill-skálnum, meðfram Kvíarholti og að tjörninni og sá sem tilheyrir golfvellinum mikið notaðir, aðrir stígar eru svo til ekki notaðir.

Í Garðalundi eru stoðstígarnir með möl en nýjustu stígarnir eru með kurli. Á stígunum eru langflestir gangandi, krakkar hjóla stundum á stígunum en eru þá oftast á leiðinni á ákvæðinn stað innan svæðisins. Svolitið er um fólk að hlaupa eða skokka og þá í yfirgnæfandi meirihluta konur. Flestir sem nýta sér stígana til göngu eru um og yfir miðjan aldur. Það sést enginn með hunda, enda eru þeir bannaðir á svæðinu, sárasjaldan sést fólk með barnavagna eða kerrur. En fólk er oft með citthvað með sér, cins og; háf, bolta, mat, drykk o.s.fr. Bekkimir við stígana eru lítið notaðir.

GARÐALUNDUR | hvernig notar fólk svæðið

Aðgengið að Garðalundi þarf að bæta. Algengast er að fólk komi á bíl að svæðinu, en bílastæðið við Garðalund er lítið. Það liggja engir göngustígur að svæðinu en það er einna helst að krakkar komi þangað á hjólum og að þeir sem búa í námunda við svæðið labbi þangað. Aðgengið er sérstaklega erfitt fyrir þá sem eru hreyfihamlaðir og t.d. fólk með barnavagna.

Í Garðalundi er mjög mikið af afþreyingabúnaði ætluðum til athafnar og er hann misvinsæll. Flestir staldra við á svæðinu í og við grillskálann, þar sem dótakassinn, mini-golfið, stóri sandkassinn og tréhestarnir eru. Þangað sækja t.d. stórir hópar og fjölskyldur, líklega vegna þess að yfirsýnin er góð yfir stórt svæði og ágæt aðstaða til að setjast. Svæðið við aparóluna og tjörnina er mjög vinsælt, þar er jafnan mikið af krökkum að veiða sili í tjörninni og eftir að stíglarinn var lagður þangað frá grillskálanum varð gott flæði á milli svæðanna tveggja. Svæðið við tjörnin sem er fjær leiksvæðinu með aparólunni er minna nýtt.

Fjölskyldufólk sackir leikvöllinn í suðurendanum heim, likamsræktartækin við aðalinnganginn eru ekki mikið nýtt en vekja forvitni krakkanna. Það er svo til aldrei notast við grillaðstöðuna innst í skógræktinni og gömlu grillaðstöðuna við Stekkjarholt. Blakvöllurinn er lítið notaður en fótboltamörkin og það svæðið þar sem þau standa er stundum nýtt af krökkum á daginn og unga fólkini seinnipartinn.

Í Vigdisarlundi er yfirleitt enginn á ferli. Einstaka krakkar leggja leið sína inn í trjáarámið við Stekkjarholt og rjóðrið við Litla-Stekkjarholt. Fyrir norðan Litla-Stekkjarholtið er stór túnflötur þar sem sjaldnast nokkur sést nema þá kannski til að stytta sér leið yfir hann. Við Kvíarholt og hólinn sem kemur út úr honum staldrar fólk sjaldan og ennþá síður á grasbölunum sitthvoru megin við göngustíginn vestan við Kvíarholt. Á öðrum grasbalanum eru kamarhús sem fólk virðist forðast í lengstu lög og hinu megin eru frisbi-golfkörfur sem eru svo til aldrei notaðar.

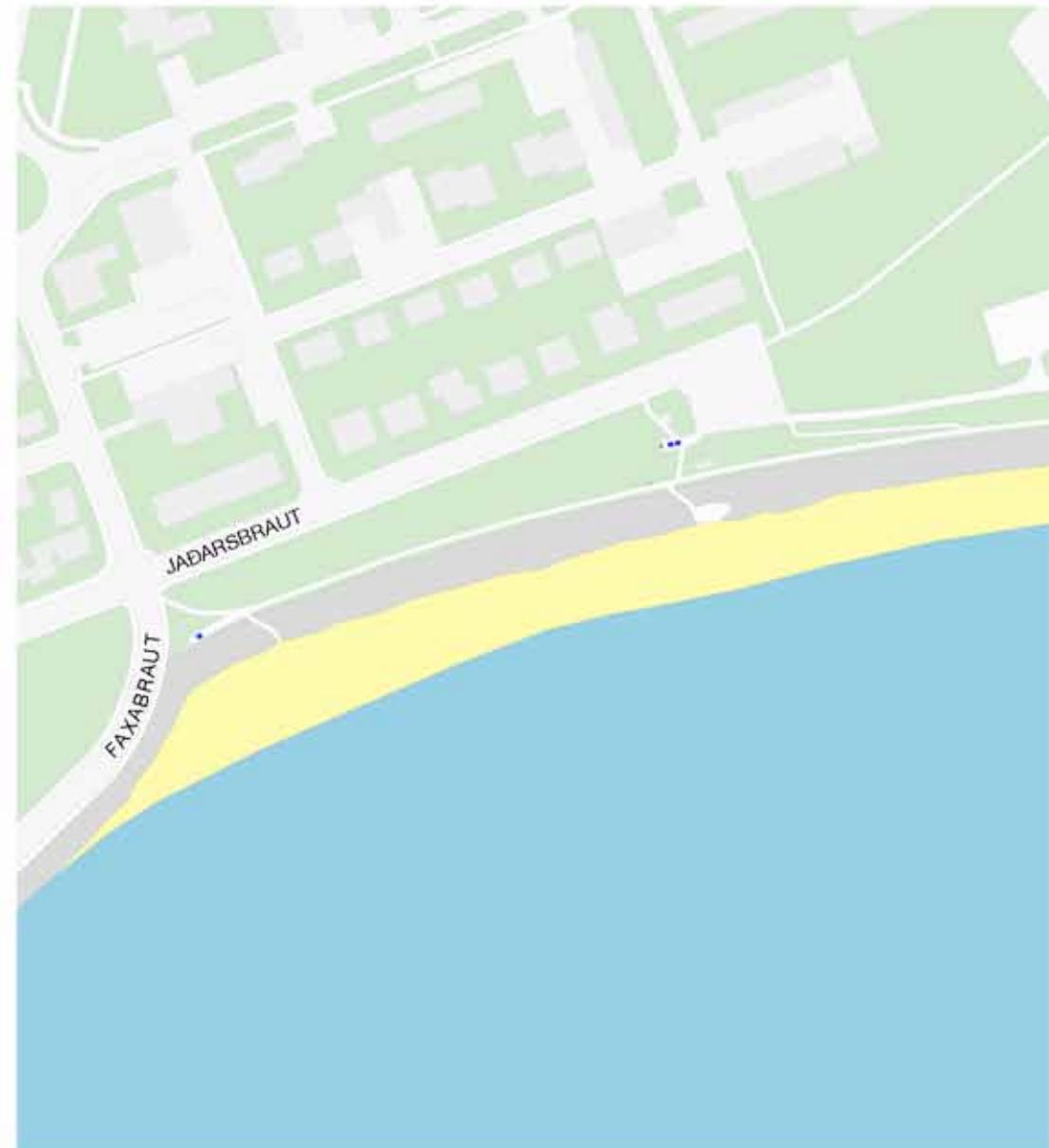
LANGISANDUR

Mynd 9 - Loftmynd af Akranesi

Langisandur er eins kilómetra löng skeljasandsfjara sem liggur neðan við Jaðarsbakka eða Langasandsbakka, frá Faxabraut að Sólmundarhöfða. Á Langasandi miðum er Merkjaklöpp og innst við Höfða er Langasandskriki. Krossvikurviti stendur ofan við Langasand í jaðri æfingasvæðis knattspyrnufélagsins, milli Merkjaklappar og Langasandskríku.

Langisandur er náttúrulegt útivistarsvæði sem fólk hefur notið frá því að elstu menn muna. Í dag eru hinir eiginlegu bakkar horfnir undir sjóvarnargardinn en fyrir ofan gardinn er malbikaður göngustigur meðfram öllum sandinum. Niðrá sandinum er heit sturta og við göngustiginn er ýmis aðbúnaður og alþreyingamöguleikar.

1.Sólmundarhöfði 2.Merkjaklöpp 3.Langasandskriki 4.Krossvíkurviti 5.Aggapallur

— Bekkur ■ Borð ▲ Grill

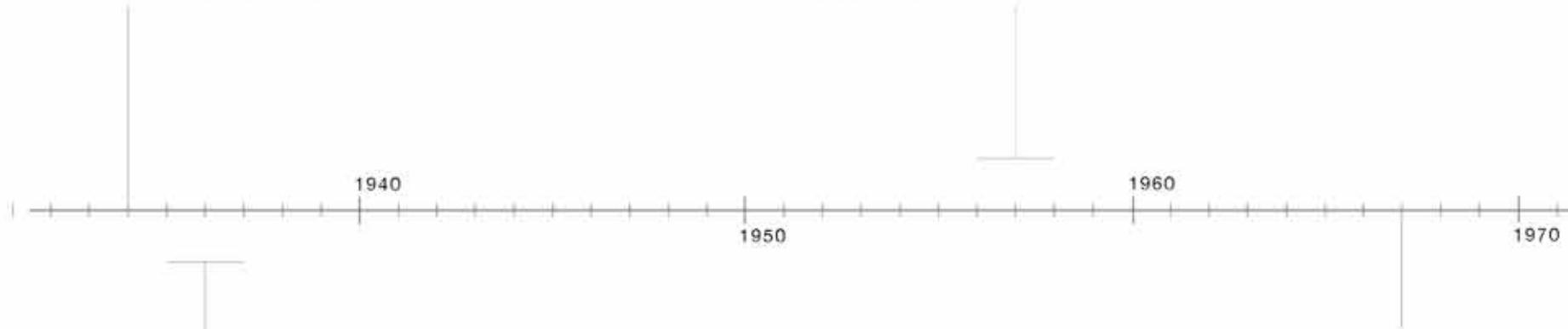
LANGISANDUR | saga og þróun

Mynd 10 - Kára-og KA-menn hefja framkvæmdir á íþróttamannvirkjum (Ásmundur Ólafsson, 2006).

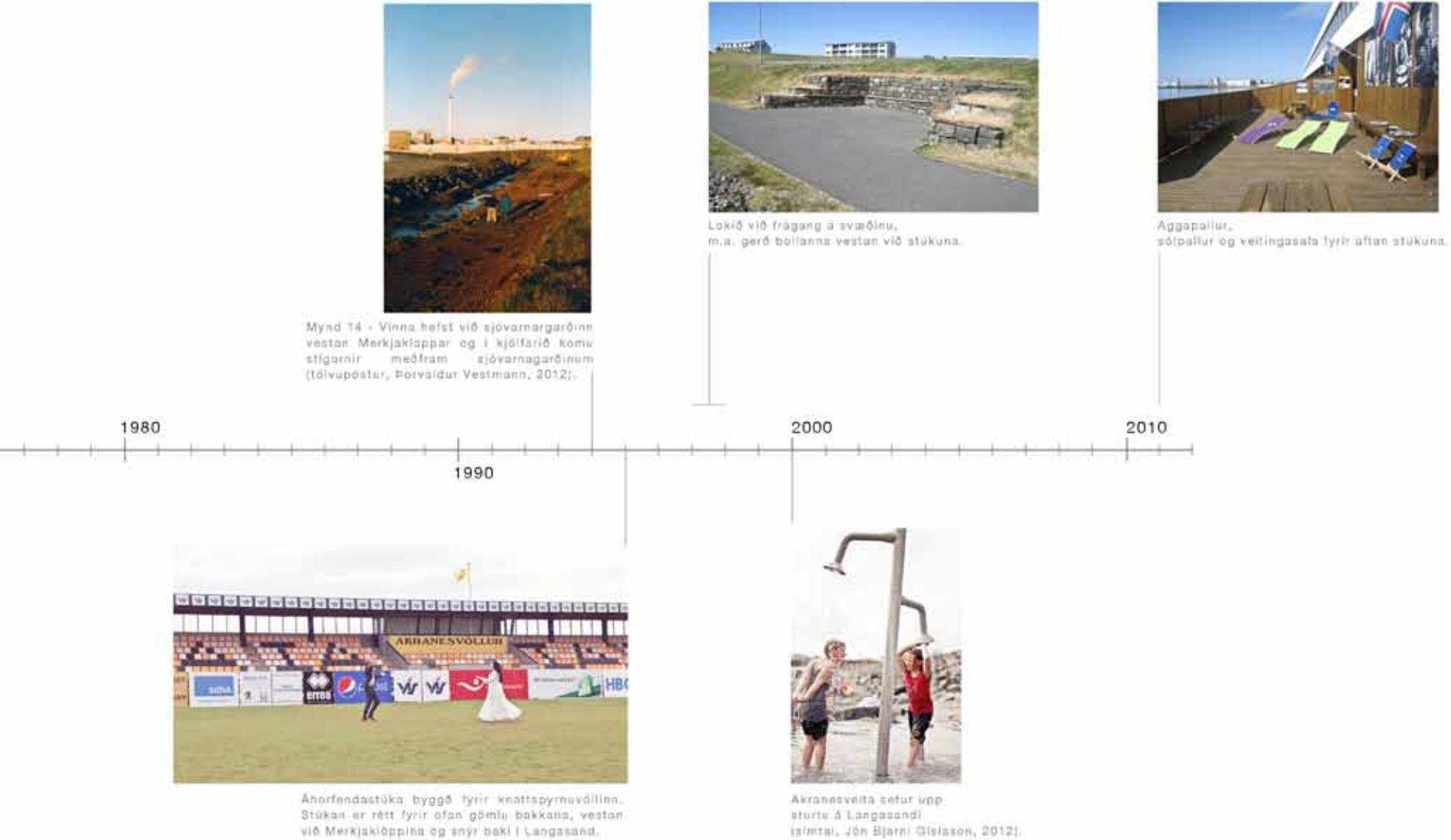
Mynd 12 - Cementverksmiðja «Íkléins» byggð á fóru um 300m af vesturenda Langasands undir verksmiðjuna (Gunnlaugur Haraldsson, 2011).

Mynd 11 - Krössvirkviti var reistur. Þeindi henni sjófarendum við innsiglingar milli Suðurflatart og Þjóts til ársins 1988 (Gunnlaugur Haraldsson, 2011).

Mynd 13 - Um tímá var Langisandur landingsstáður flugvélta og loftþúðaskíplið sem fór á milli Akraness og Reykjavíkur lagði sér landi upp í sandinn (Ásmundur Ólafsson, 2006).

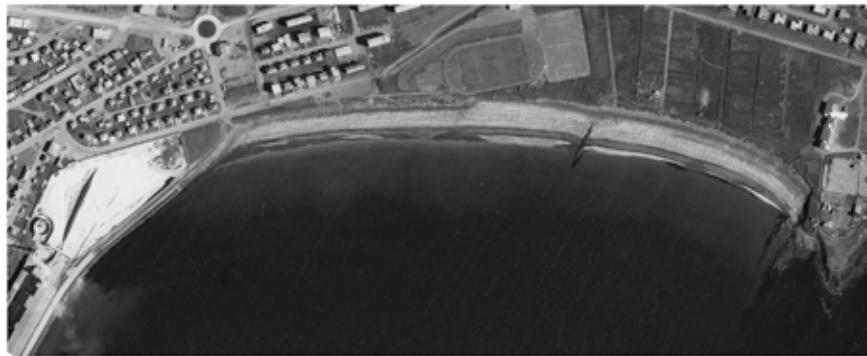
LANGISANDUR | saga og þróun

Mynd 15

Loftmynd af Langasandi 1942

Fyrir tíð Cementverksmiðju ríkisins náðu Jaðarsbakkar eða Langasandsbakkar frá Leirgróf að Sólmundarhöfða og voru um 1300 metrar á lengd. Jafnframt eru til heimildir sem benda til þess að bakkarnir hafi náð mun lengra fram á sandinn áður fyrr. Af þeim heimildum má ráða að mikil landbrot hafi átt sér stað (Gunnlaugur Haraldsson, 2011).

Mynd 16

Loftmynd af Langasandi 1977

Sementverksmiðja ríkisins var byggð á árunum 1956-58. Þá fóru um 300 metrar af Langasandi undir verksmiðjuna (Gunnlaugur Haraldsson, 2011). Sumir vilja meina að ásýnd sandsins hafi breyst að einhverju leiti af mannavöldum, með tilkomu sementverksmiðjunar og hafnarmannvirkja, en aðrir benda á að þær eigi sér náttúrulegar skýringar. Það geta allir verið sammála um að ásýnd sandsins er margbreytileg, eftir veðri og vindum, árstíðum, sjávarstraumi o.s.frv.

Mynd 17

Loftmynd af Langasandi 2000

Á síðasta áratug síðustu aldar var lokið við sjóvarmargarð vestan Merkjaklappar og frágang á göngustíg meðfram Langasandsbakkanum. Síðan hafa ekki verið gerðar áhrifamiklar breytingar á svæðinu. Samkvæmt nágildandi aðalskipulagi Akraness 2005-2017 (2006) var Langisandur settur í hverfisvernd vegna lands- lags, náttúrufars og auðugs fuglalifs, auk þess sem svæðið hefur mikið útvistar- gildi. Hverfisvernd felur ekki í sér lögformlega friðun. Hún gerir sveitastjórn mögulegt samkvæmt skipulags- og byggingarlögum að setja fram stefnu og skilyrði um vernd náttúruminja, menningarsögulegra svæða eða bygginga, svo nefnda hverfisvernd (Aðalskipulag Akraness 2005-2017, 2006)

LANGISANDUR | sjónrænir þættir í landslagi Langasands

Birtingamund sjónrænna grunnpáttu í landslagi. Settir fram í mál og myndum til að greina myndmál landslagsins og auka umhverfisskynjun.

Fletir – Sjór, sandur og grjótveggur. Á háflöði kemur sjávarflöturinn upp að varmargarðinum á vestanverðum Langasandi. Sjóvarnargardurinn myndar vegg sem er form af fleti. Sandurinn sjálfur myndar síðan annan flöt og er hann stærstur á lágfjöru, u.p.b.sex til sex og hálfi klukkustund eftir háflöð.

Sjör

Sandur

Grjótveggur

LANGISANDUR | sjónrænir þættir í landslagi Langasands

Línur - Sjövarmargarðurinn og göngustigurinn fyrir ofan Langasandim mynda manngerðar boglinur sem fylgja náttúrulegu bogalínu Langasandsins. Séð frá Langasandi.

Náttúrulegar línur

Manngerðar línur

Lina myndast við sjóndeildarhringinn.

Merkjaklöppin myndar rúmtak í rýminu, einkennandi þáttur í landslaginu

LANGISANDUR | skráningar

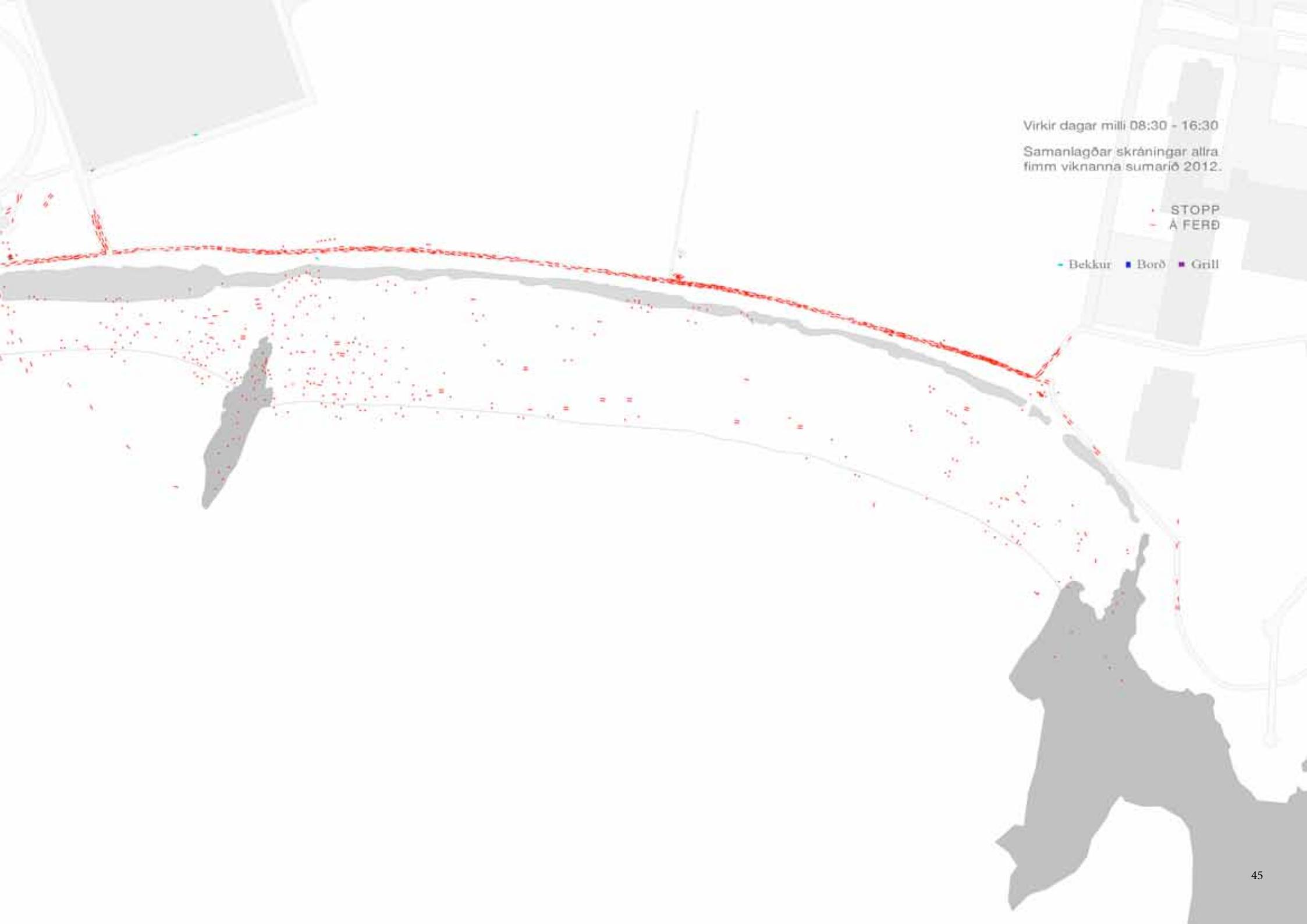
Skráningar voru framkvæmdar á virkum dögum í fimm vikur sumarið 2012, nánar tiltekið frá og með 18.júní til 22.júní og 5.júlí til 1.ágúst. Deginum var skipt niður í fjögur tímabil og talið var einu sinni innan hvers tímabils. Tímabilin voru; frá 8:30 til 10:00, frá 10:00 til 12:00, frá 13:00 til 15:00 og frá 15:00 til 16:30. Skráður var punktur fyrir þá sem voru stopp eða að staldra við á svæðunum og strik fyrir fölk á ferð.

Virkir dagar milli 08:30 - 16:30

Samanlagðar skráningar allra
fimm viknanna sumarið 2012.

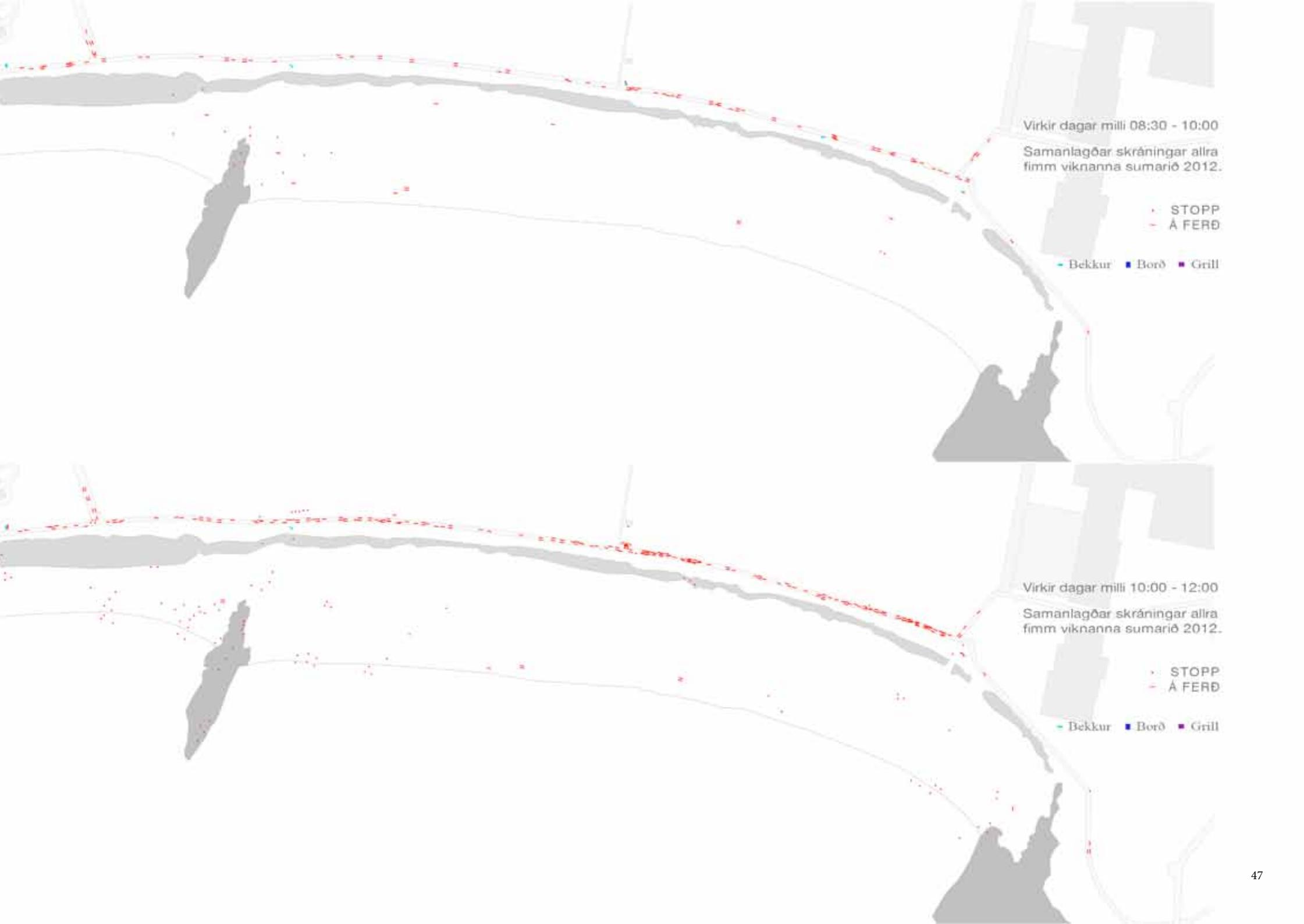
• STOPP
- Á FERÐ

• Bekkur • Bord • Grill

LANGISANDUR | skráningar

Virkir dagar milli 08:30 - 10:00

Samanlagðar skráningar allra fimm viknanna sumarið 2012.

• STOPP
- Á FERÐ

• Bekkur ■ Borð ■ Grill

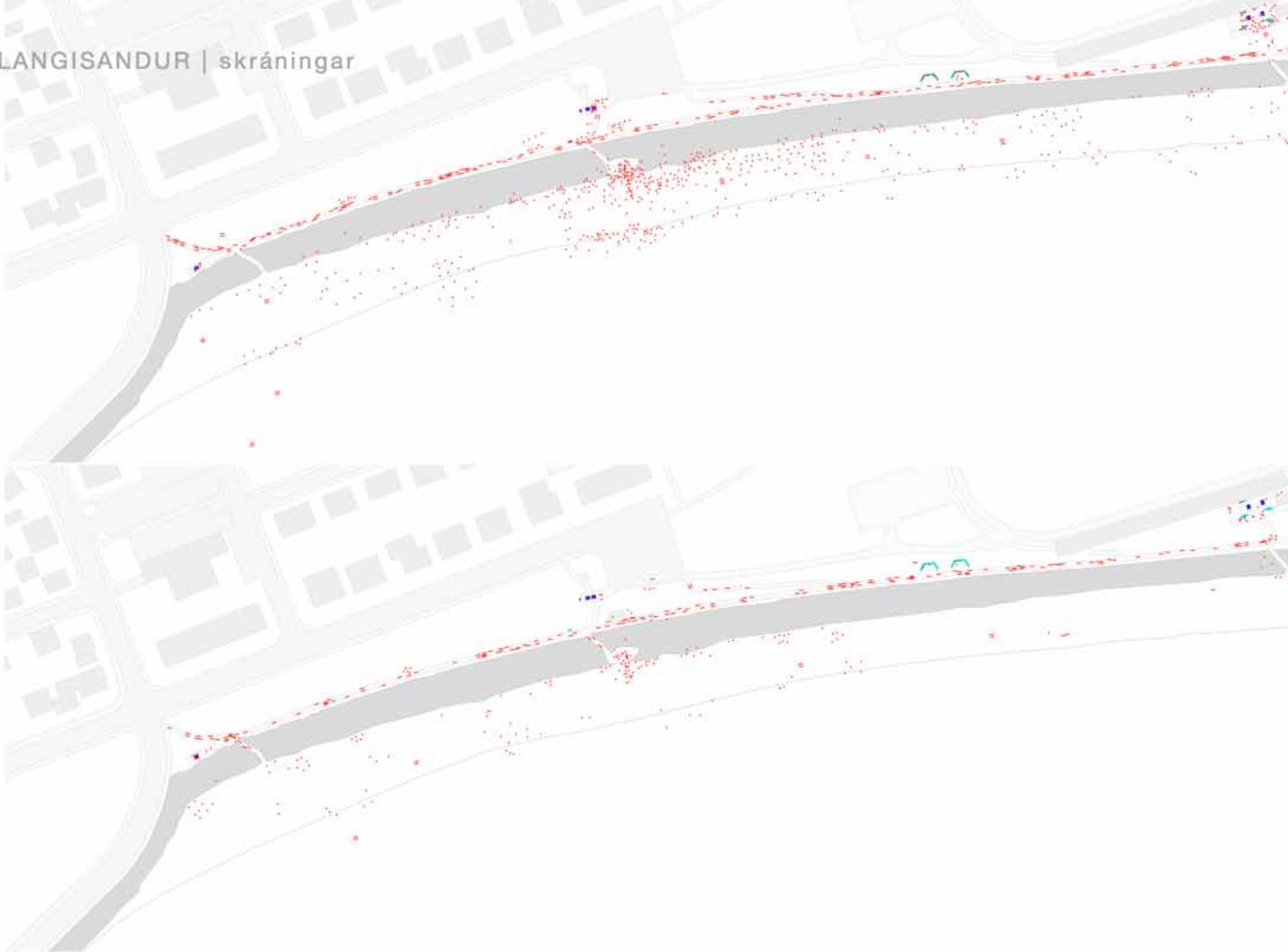
Virkir dagar milli 10:00 - 12:00

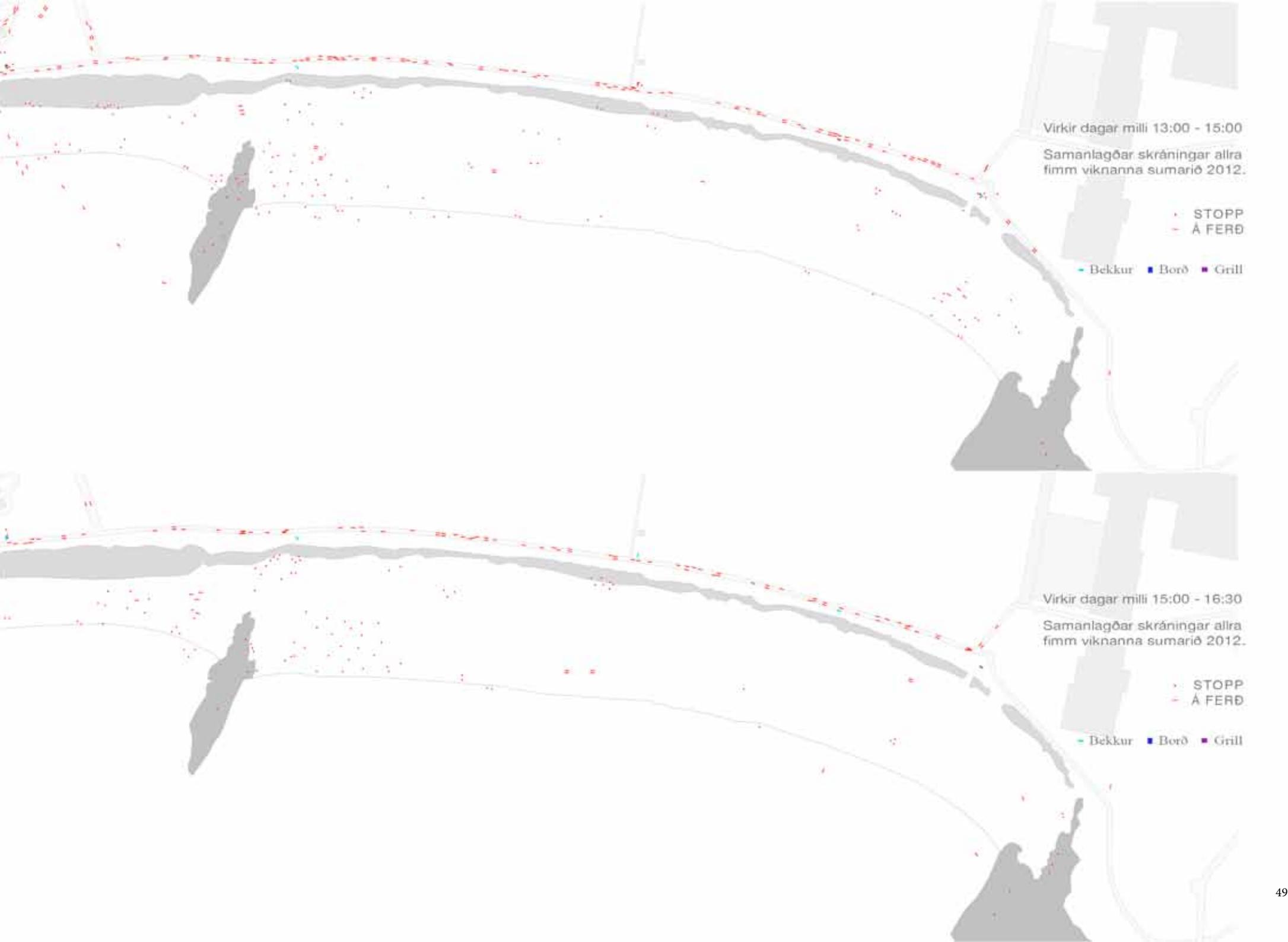
Samanlagðar skráningar allra fimm viknanna sumarið 2012.

• STOPP
- Á FERÐ

• Bekkur ■ Borð ■ Grill

LANGISANDUR | skráningar

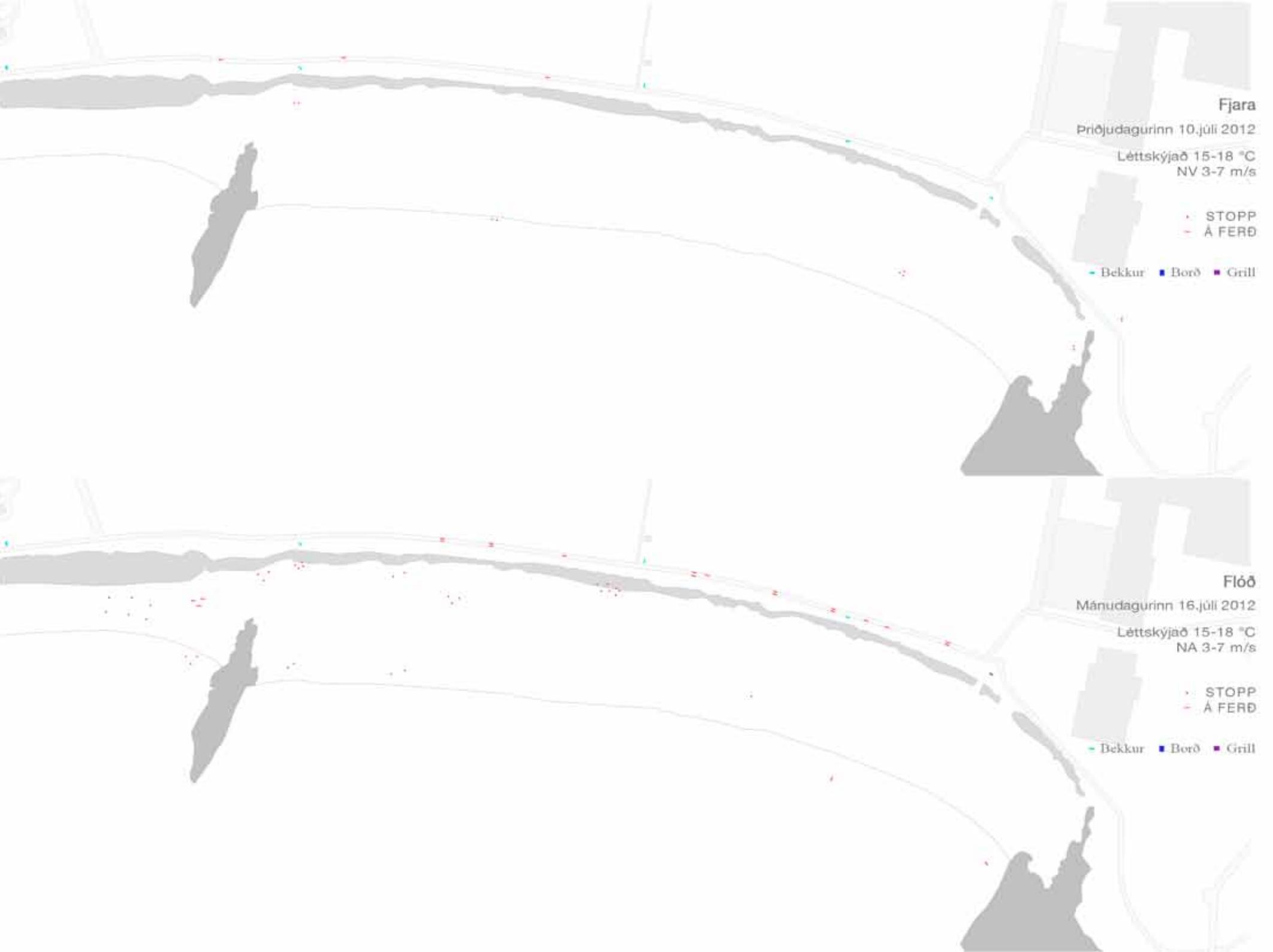
LANGISANDUR | skráningar

LANGISANDUR | skráningar

LANGISANDUR | hvernig notar fólk svæðið

Hér eru teknar saman niðurstöður úr talningum og viðtölum, ásamt athugunum rannsakanda á vettvangi og reynt að svara hvernig fólk notar Langasandssvæðið í samhengi við umhverfið.

Morgnarnir eru rólegir á Langasandssvæðinu. Þá eru einna helst cinstaklingar á stígunum fyrir ofan, flestir á leiðinni til vinna. Umferðin á stínum er annars nokkuð jöfn og þétt fram eftir degi. Öllu jafna staldra flestir við á svæðinu rétt fyrir hádegi og fram á miðjan dag, en veðurfar og sjávarföll hafa mikil áhrif á notkunina.

Á góðviðrisdögum iðar sandurinn af lífi og þá skiptir minna máli hvort það er flóð eða fjara, fólk reynir vissulega að stíla inná að vera á sandinum þegar það er fjara, en í háflóði er fólk á sandinum austan við Merkjaklöppina. Langasandssvæðið er mjög berskjaldað fyrir vind. Í norðlægum áttum getur verið skjól undan sjóvarnagarðinum á sandinum, en á svæðinu fyrir ofan sandinn getur knattspyrnuhöllin og stúkan gefið ágætis skjól. En þessi mannvirki geta líka haft þveröfug áhrif í óhagstæðum vindáttum. Miklar sveiflur eru í notkuninni á svæðinu eftir veðri, þó sérstaklega á sandinum sjálfum, eftir því sem veðrið er betra því meira fólk er á svæðinu.

Aðgengið er ágaett að Langasandssvæðinu, hægt er að koma að svæðinu á mörgum stöðum. Það eru bilastæði við Dvalarheimilið að Höfða, knattspyrnuhöllina og við austurenda Jaðarsbrautar, en það síðastnefnda er fyrst og fremst ætlað gestum á sandinum. Af bílastæðunum er svo hægt að ganga niður á göngustíginn sem liggur meðfram Langasandsbökunum. En það eru ekki margir sem koma á bil að svæðinu, algengast er að fólk komi gangandi eða hjólandi að Langasandssvæðinu. Mesta umferðin inn á stígninn kemur af sitt-hvorum endanum og þá er aðgengið frá Faxabraut, við vesturenda stígarins langtum betra. Það er einnig mikið af fólk sem kemur niður á göngustíginn meðfram knattspyrnuhöllinni.

Aðgengið niðrá sjálfan sandinn er best vestan Merkjaklappar. Þar eru tröppur á þrem stöðum þar sem hægt er að ganga niður á sandinn af göngustínum fyrir ofan. Engar tröppur eru vestan við Merkjaklöpp og hvergi á svæðinu er skábraut niðrá sandinn.

Stærstur hluti þeirra er fara um stígin eru einfaldlega að heimsækja svæðið en margir fara líka þessa leið á milli staða. Umferðin er mjög fjölbreytt á stígnum, þar sést fólk oft með hunda, göngugrindur, barnavagna og kerrur, fólk í hjólastólum og fólk að hlaupa og skokka. Þar eru einstaklingar, fjölskyldur og minni og stærri hópar. Við vesturenda göngustígarins er lítið útskot með borði og bekkjum sem fólk staldrar oft við. Algengt er að sjá fólk sitja við borði eða jafnvel upp á borðinu, til að fá betri yfirsýn yfir svæðið. Þar er líka hægt að njóta útsýnisins yfir flóann og fá ágætis sýn á hafnarsvæðið. Þarna er líka vinsælt að borða nesti eða koma með eitthvað gott úr sjoppunni sem er stutt frá. Á göngustígnum við klósettin og þar sem tröppurnar koma niður á stígin af bílastæðinu fyrir ofan, staldrar fólk stundum við, stendur oft við tröppurnar og horfir niður á svæðið við sturtuna. Á þessu svæði er hvað algengast að sjá ferðamenn, líklega vegna nálægðarinnar við bílastæðin. Uppi við bílastæðin er grillastaða sem er nánast ekkert nýtt, þar er líka stór grasflótur sem helst er nýttur af íbúum á svæðinu til að viðra hundana sína. Aðeins austur af klósettum, miðja vegu að áhorfendastúku knattspyrnuvallarins, eru tvö bollalaga útskot með bekkjum

sem fólk staldrar oft við. Þar sest fólk oft til að eiga samræður og taka því rólega. Bollarnir henta vel til samræðna þar sem bekkirnir snúa svo til hornrétt á hvorn annan. Á miðum göngustínum, undir bakhlið áhorfendastúkunnar er Aggapallur, cinskonar sólpallur með veitingasölu. Á Aggapalli sést mjög oft ungt knattspyrnufólk sem nýtur veðurblíðunnar og kemur til að sýna sig og sjá aðra. Þar kemur einnig fólk til að skoða pallinn, njóta ljósmyndasýninganna sem prýða pallinn og fá sér jafnvel hressingu. Margir kjósa að sitja fyrir utan pallinn og njóta útsýnisins eða til að sjá lísið á svæðinu. Fyrir neðan pallinn er bekkur sem stundum er setið á og dótakassi sem krakkamir forvitnast í. Í kring um pallinn eru grasbalar sem eru lítið sem ekkert nýttir. Aðeins austar á stígnum, til móts við Merkjaklöppina, er bekkur. Hann stendur upp á sandbakka 2-3 metra frá stígnum og virðist aldrei vera notaður. Við Krossvíkurvíta er annar bekkur og svo tveir til viðbótar með um 100 metra millibili út að Sólmundahöfða. Þessir bekkir eru ágætlega nýttir, sérstaklega af vistmönnum af dvalarheimilinu sem nota göngustígin nærst Höfða reglulega. Á þessum bekkjum sér maður fólk hvila lúin bein, eiga í samræðum og fylgjast með umferðinni á stígnum.

LANGISANDUR | hvernig notar fólk svæðið

Á sjálfum sandinum er svæðið í kring um sturtuna áberandi vinsælast. Aðrir vinsælir staðir á sandinum eru í námunda við tröppumar sem liggja af sandinum og upp á stíginn. Frá þessum stöðum dreifist svo notkunin, ef mikið er af fólki, út um allan sandinn vestan við Merkjaklöpp. Svæðið við Merkjaklöppina er einnig mjög vinsælt en austan við hana eru engin sérstök álagssvæði. Á sandinum vestan Merkjaklappar er algengast að sjá fjölskyldufólk og krakka. Krakkarnir leika sér í sandinum, fara í sjóinn, baða sig í sturtunni og hitta aðra krakka á meðan fullorðna fólkid er fyrst og fremst að njóta veðursins og fylgjast með krökkunum. Á sandinum fyrir neðan Aggapall og knattspyrnuhöllina sést oft unga fólkid af knattspyrnusvæðinu kæla sig í sjónum. Á sandinum austan við Merkjaklöpp er oft fjölbreyttari flóra af fólki. Þar er oft rólegra andrúmsloft og þangað leitar fólk næðis.

Af og til má sjá fólk ganga á sandinum, það virðist vinsælast á meðal cinstaklinga, ferðamanna eða elskenda á öllum aldri. Það klæðir sig jafnvel úr skónum

til að finna fyrir sandinum á milli tánna, hlusta á sjávarföllin eða fuglana og njóta útsýnisins yfir flóann.

Sjaldgæft er að sjá fólk sem er að skokka eða hlaupa á sandinum. Algengara er t.d. að sjá fólk með hunda á sandinum, bæði í ól og lausa. Í byrjun sumars sér maður nemendur skólanna nýta svæðið til starfs og í leik og þegar líður á sumarið eru krakkar á leikjanámskeiði reglulegir gestir.

Vinsælt er að stunda sjósund á Langasandi. Þaðan fer reglulega hópur fólks úr Sjósundsfélagi Akraness í sjóinn til að bæta sig og hressa. Þar fyrir utan má reglulega sjá unga sem aldna á sundi í sjónum úti fyrir sandinum, vestan Merkjaklappar. Vinsælt er að fara út í sjóinn fyrir neðan Aggapall eða stinga sér til sunds við enda Merkjaklappar og synda í land.

Lengra úti fyrir má stundum sjá unga menn á sæþotum og einnig hefur borið á fólk á kajak og gúmmibát.

Eitt er hversu oft rými eru notuð ... mikilvægara er **hvernig** þau eru notuð

Hér eru teknar saman niðurstöður úr viðtölum, ásamt athugunum rannsakanda á vettvangi út frá greiningu Jan Gehl (2001) á grunn athöfnum fólks eins og að ganga, standa og sitja, ásamt að sjá, heyrta og tala. Samkvæmt Gehl (2001) eru þessar grunn athafnir frumskilyrði eða grundvallar viðmið fyrir gæði svæða. Ef svæði eru aðlaðandi fyrir þessar grunn athafnir fólks er það merki um gæði en lika undirstaða annarra athafna eins t.d. leikja af ýmsum toga, heilsurækt og fleira.

Líf er mesta aðdráttaraflið

Meðferð smáatriða er afgerandi þáttur í notagildi rýma utandyra.

Ef skipulagning og hönnun rýma utandyra er nákvæm og höfðar til allra mannlegra atferlisþátta, eins og að ganga, standa, sitja, sjá, heyra og tala munu þau eiga góða möguleika á að verða virk og vinsæl. Ef þessi smáatriði klikka mun baráttan óhjákvæmilega tapast.

Rými til að ganga í
Staður til að dvelja á

"Allir hafa eitthvað til að ganga á.
Teygðu fram löppina og lof mér að sjá."

Að ganga er fyrst og fremst ferðamáti en getur líka verið afsökun fyrir að vera til staðar. Vel uppbyggð göngusvæði með góð skilyrði til göngu, skoða lif og staldra við eru lykilatriði í góðu almenningsrými.

GÆÐI SVÆÐANNA

Aðgengið að Skógræktinni er verulega ábótavant, en sem komið er. Þangað liggur ekki göngustígur sem tengir svæðið við bæinn. Það endurspeglast í því að þangað koma flestir á bilum.

Hringurinn í Garðalundi er um 800 metrar.
Sem hentar afar vel til göngu, hlaupa eða hjólatúra.

Aðgengið að Langasandssvæðinu er mjög gott, í þeim skilningi að tengingin er góð við bæinn.

Stígurinn meðfram Langasandi er rétt rúmir 900 metrar. Sem hentar afar vel til göngu, hlaupa eða hjólatúra.

GÆÐI SVÆÐANNA

Gangandi umferð “á hjólum”

Yfirborð, efni og ástand stíga skiptir sköpum fyrir notkunina.

Sandur og steinar á stígum geta valdið mikum erfiðleikum, sérstaklega fyrir gangandi umferð “á hjólum”.

Breidd göngustíga maður er manns gaman

Fólk vill vera hlið við hlið þegar það gengur saman. Ef breidd göngustiga er ekki næg getur það haft erfiðleika í för með sér fyrir þá sem eiga ekki gott með að víkja eða stíga til hliðar.

Breiðari göngustigur með viðbættri hjólaakrein, myndi bæta öryggi vegfaranda á stígunum.

Skábraut frekar en tröppur

Þegar aðgengi hreyfihamlaðra er tryggt batna aðstæður flestra annarra einnig, t.d. fólks með barnavagna.

“Vel skipulögð útvistarsvæði í ibúðahverfum og nálægt byggð eru mikilvæg hreyfihömluðu fólki. Það er því lykilatriði að tryggja aðgengi allra með réttri hönnun á svæðinu og á aðkomu-stígum.”

(Jón Ólafur Ólafsson, 2002).

Mynd 18

Frjálst val milli skábrautar og tröppu í Zilina, Slovakiu.

Að standa

er hegðun sem er mikilvæg fyrir staði til að dvelja á. Oft stendur fólk í skamma stund, á milli aðgerða, eða það stendur um hrið t.d. til að eiga samtal.

Stoppa í smá stund.

Standa um hríð.

Standa til að tala við einhvern.

Bekkir þurfa að vera þægilegir og heillandi. það dugir ekki bara einhver bekkur.

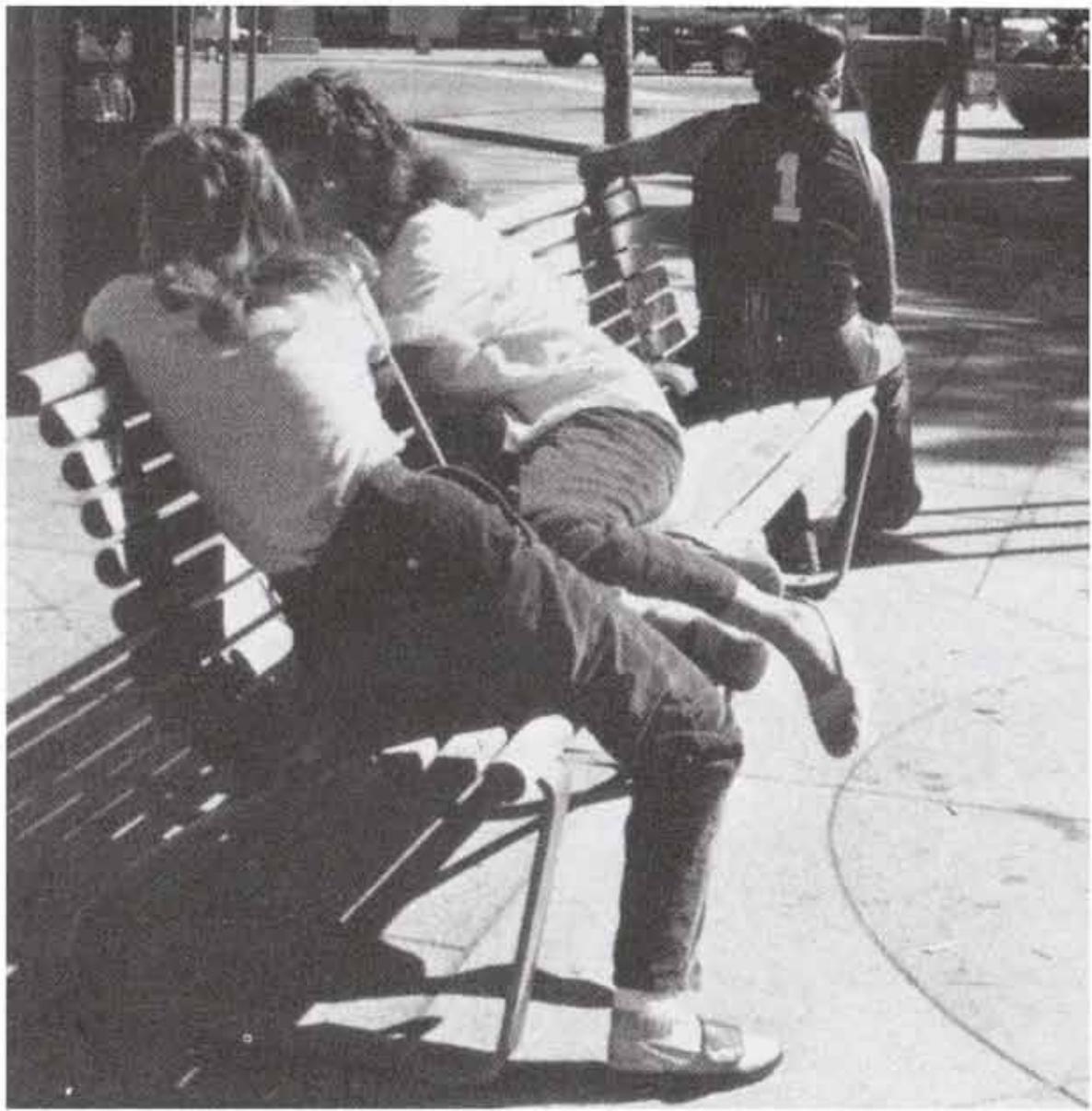
Staðsetning, stefna og útsýni bekkja er mikilvægt. Mikilvægt er að bekkir séu alveg við göngustíga. Minnsti hæðamismunur eða gróft undirlag á milli göngustígs og bekkjar getur gert hreyfihömluðum mjög erfitt fyrir.

Það getur verið hvetjandi til hreyfingar að vita af næsta bekk. Hæfileg fjarlægð milli bekkja er 100 metra.

**Ef bekkurinn snýr ekki að athöfnum,
verður hann annað hvort ekki notaður
- eða notaður á óhefðbundinn hátt**

Mynd 18

Óhefðbundin sæti

Vinsælustu staðirnir til að sitja eru í jaðri opinna svæða, þar sem bak fólks er verndað, ekkert sen hindrar útsýnið og þar sem er veðursælt.

Óhefðbundin sæti eins og tröppur, grjót, grasbakkar o.s.frv. henta vel þar sem bekkir anna ekki eftirspurn á álagstínum. Ófugt við óhefðbundin sæti geta bekkir sem ekki er setið á, haft neikvæð áhrif.

Góð hönnun gagnast öllum, gleður augað og hvetur til þáttöku.

Útlit sturtunnar gefur henni aðdráttarafl, ekki síður en virkni hennar.

Jafnt ungir sem aldnir eru áhugasamir um litlu tréhestana í Garðalundi. Gott dæmi um hönnun sem gleður augað, hvetur til þátttöku og gagnast m.a. sem óhefðbundin sæti.

Að sjá getur verið spurning um lýsingu, fjarlægð, stefnu, sjónsvið og yfirsýn.

Mikilvægt er að fólk hafi góða yfirsýn yfir leiksvæði barna sinna. Gott dæmi um það er grillskálinn í Garðalundi þar sem fólk hefur góða yfirsýn yfir leiksvæðið. Sem skilar sér i að börn fá meira frelsi og fullorðnir meira öruggi.

Góð birta er grundvallaratriði fyrir velliðan fólks. Í Garðalundi er takmörkuð lýsing á göngustigum og engin lýsing í og við Grillskálann,

Ein helsta forsenda þess að útvistarsvæða verði notuð eru góð veðurskilyrði, sól, skuggi og skjól fyrir vindí

Hvað laðar fólk að? Mannlegar athafnir eða leiktæki

Leikvellir eru fyrst og fremst til að hitta fólk. Það eru ekki leiktækin sem heilla, heldur fólkið sem mögulega er í þeim.

“Að vera í sambandi við annað fólk er mér lífs nauðsyn!”

Segja má að Ströndin og skógurinn, - útvistarnotkun og sóknarfæri sé einskonar grunnrannsókn á tilteknunum útvistarsvæðum eða tilraun til að rannsaka notkun og atferli fólks á þessum tveim svæðum. Framtíðarmöguleikar verkefnisins eru margir og ýmsar ókannaðar leiðir í þeim efnum. Áhugavert yrði að kafa dýpra í svæðin, þró frekar aðferðafræðina og koma með tillögur að betrumbótum fyrir svæðin. Einnig yrði áhugavert að rannsaka önnur útvistarsvæði með sama hætti og fá samanburðinn.

Undirbúnингur, heimildaröflun, rafræn skráning, skýrslugerð og önnur eftirvinnsla tók fjóra mánuði samhliða þeirri vinnu var skráningavinna á vettvangi sem tók alls 5 vinnuvíkur.

Skrásetningin á svæðunum var gerð samviskusamlega og eftir fremsta megni. Hafa ber í huga að hún er framkvæmd af cinni mannesku á stóru svæði og hún er hugsuð sem ákveðin vísbending um notkunina en ekki óyggjandi töluleg staðreynd. Ekki gafst færri á og tími til að skrásetja fólk á svæðunum eftir klukkan 16:30 eða um helgar og að halda skrásetningu áfram eftir 1.ágúst. Áhugavert hefði verið að sjá kvöld- og helgarnotkun af svæðunum sem og seinnipart sumars.

Hafa ber í huga að verkefnið var að mestu unnið yfir hásumartímann og veðrið var frekar einsleitt. Skrásetningin á fólk á svæðunum var frá 18.júlí til 1.ágúst og á þeim tíma var tíðin einstaklega góð, meira og minna gott veður allan tímann. Vettvangsferðir voru þó farnar út ágústmánuð og mátti sjá hvernig notkunin datt niður um leið og það byrjaði að kólna.

Að mati rannsakanda eru Garðalundur og Langisandur góð útvistar-svæði og í þeim liggja mikil sóknarfæri. Á svæðunum finnast í ríkum mæli valfrjálsar og félagslegar athafnir fólks og heilt yfir eru aðstæður góðar fyrir grunnathafnir eins og að ganga, standa og sitja, ásamt að sjá, heyma og tala. Mögulega myndi aukin þjónustu á svæðunum styrkja þau, hún gæti gefið fólk kost á að dvelja frekar á svæðunum, gæti virkað sem freistandi aðráttarafl, t.d. fyrir ferðamenn og henni myndi fylgja nauðsynlegar athafnir (Gehl, 2001).

Það kom rannsakanda á óvart hversu mikið svæðin voru notuð bæði almennt og líka þegar notkunin var í hámarki. Sem dæmi má nefna að 138 voru skráðir á Langasandi á milli klukkan 13:00 og 15:00 á mánuðegi þann 16.júlí og 77 voru skráðir í Garðalundi á milli klukkan 15:00 og 16:30 á þriðjudagi þann 17.júlí. Við bestu veðurskilyrði, heiðskýrt og logn og hitinn nálgædist 20°C , var svipað um að litast á Langasandi og á erlendum baðströndum. Sandurinn iðaði af lífi og mikil umferð var til og frá svæðinu. Útvistarsvæðið í Garðalundi minnti að sama skapi á almenningssgarða í Norður-Evrópu, þar sem fólk safnaðist saman og cyddi deginum með fjölskyldu og/eða vinum í góðu yfirlæti.

Stærsti munurinn á notkun svæðanna var að í Garðalundi var minni notkun en jafnari, en á Langasandsvæðinu var meiri notkun en sveiflukenndari. Notkunin í Garðalundi virðist teygja sig lengra yfir daginn, jafnan er lítið um að vera á Langasandi eftir daginn en í Garðalundi getur verið virkni langt fram á kvöld, sérstaklega áður en skyggja tekur.

í Garðalundi eru hópar áberandi. Allt frá litlum hópum, eins og í barnaafmæli, upp í stóra hópa, eins og leikskólar eða vinnustaðir. Í Garðalundi eru fjölskyldur með krakka sem hafa náð leikskólaaldri áberandi, sem og eldra fólk sem notar göngustíginn. Vinsælt er að hafa með sér nesti og borða í Garðalundi, nýta afþreyingabúnað og sitja og fylgjast með athöfnum annarra. Á Langasandi eru hópar aðeins minna áberandi, þar eru helst hópar af fólk í einhverskonar heilsurackt líkt og sjósundsfólkið, eldri borgararnir frá dvalarheimilinu, skokkhópar og fótboltakrakkar. Á Langasandi virðist vera fjölbreyttari flóra af fólk, allt frá ungabörnum í vagni uppí eldri borgara með göngugrind. Þar sjást líka reglulega útlendingar og mikið er af gangandi umferð „á hjólum“ á stígunum. Vinsælt er að koma á sandinn til að leika í sjónum og liggja í sólbaði.

Mun betra aðgengi er að Langasandi sem endurspeglast í að það er mun meiri gangandi umferð í gegnum svaeðið og þangað kemur fjölbreyttari flóra af fólk. Á báðum svæðunum er mikið af bekkjum en kannski ekki sérlega spennandi, bekkirnir eru miklu betur nýttir á Langasandi en á báðum stöðum vantar algjörlega óformleg sæti.

Undantekningarlaust voru viðmælendur í viðtölunum og fólk sem rætt var við á svæðunum asar þakklátt og ánægt með svæðin og það sem gert hesur verið fyrir þau. En á meðal þess sem fólk nefndi að mætti baða til að auka notkunina á svæðunum var: Aðgengið að Garðalundi. Klósettaðstæðan í Garðalundi, langt frá því að vera hugguleg og á Langasandi fannst fólk vanta fleiri klósett eða setja merkingar sem vísuðu fólk í aðstöðuna í knattspyrnuhöllinni. Eins voru nefnd mörg mikilvæg smáatriði er snýr að ásigkomulagi og

umhirðu svæðanna, eins og að hreinsa sand og möl af stígunum á Langasandssvæðinu og slá gras í kring um borð og bekki o.s.frv. í Garðalundi.

Það var lærðómsríkt að fá að kynnast miklu af þeiri vinnu sem rannsóknin fól í sér. T.a.m. að greina og kynna sér svæðin, vera á vettvangi og upplifa lífið á svæðunum. Það var sömuleiðis lærðómsríkt að vera sjálfstæður í vinnu, þurfa að hafa góða yfirsýn, setja sér verkefni og fylgja því eftir. En eitt og annað hefði mátt betur fara. Segja má að rennt hafi verið nokkuð blint í sjóinn og ekki verið fyrirséð hver útkoman yrði. Eftir á að hyggja hefði mátt temja sér skipulagðari vinnubrögðum og koma sér upp kerfisbundnari vinnuferlum. Eins og t.d. við söfnun ljósmyndagagna af atferli fólks og notkun á svæðunum.

Lögð var áhersla á að kynna verkefnið fyrir sveitafélaginu og var það gert á opnum fundi með nefndum Akraneskaupstaðar miðvikudaginn 5.september. Markmiðið var að auka upplýsingaflaði frá háskólasamféluginu, gera sýnilegar upplýsingar sem gætu vonandi nýst Akraneskaupstað og vonandi veitt innblástur og hvatningu til sóknar.

Af hverju að rannsaka atferli manna? Þarf eitthvað að rannsaka það? Það má vera, að atferli manna sé eitthvað sem kalla má almenna vitneskju. En líkt og með aðra vitneskju er mikilvægt að safna henni saman. Góður skilningur á mannlegum þörfum hlýtur að hjálpa samfélögum að draga úr takmörkunum þeirra og grípa þau tækifæri er gefast í gegnum viðeigandi stefnumótun og áætlanagerð, sem gæti svo leitt að sér markvissari framkvæmdarvinnu í skipulagi útvistarsvæða.

Margar leiðir eru væntanlega til við uppbyggingu útvistarsvæða.

Ein leiðin er að byggja þau upp fyrir fólkid sem kemur til með að nota þau.

HEIMILDASKRÁ

Alba Solis, Auður Hreiðarsdóttir, Gunnhildur Melsteð, Helga Hrönn Þorsteinsdóttir & Herborg Ámadóttir (2010). *Borgaraleg hegðun*. Reykjavík: Listaháskóli Íslands.

Ásmundur Ólafsson (2002). *Gardalandið á Akranesi og fyrstu landbúnaðarvélamar*. Skoðað 21.september á vef Morgunblaðsins: <http://www.mbl.is/greinasafn/grein/678798/>

Ásmundur Ólafsson (2006). *Ömefni við Akranes, Gönguferð með sónum*. Í Kristján Kristjánsson (ritstj.), *Árbók Akunesinga 2006* (bls. 157-177). Akranes: Uppheimar.

Bell, S. (2004). *Elements of Visual Design in the Landscape*. Second Edition. London: Spon Press.

Gehl, J. (2001). *Life between buildings. Using public space* (J.Koch, þýð.). Kaupmannahöfn: Arkitektens Forlag. The Danish Architectural Press and Jan Gehl.
(Frumútgáfa 1971)

Gunnlaugur Haraldsson (2011). *Saga Akraness. I. Bindi – Frá landnámstíð til 1700*. Akranes: Uppheimar

Jón Ólafur Ólafsson, Sigurður Einarsson, Anne Grethe Hansen, Björk Pálsdóttir, Carl Brand, Ólöf Ríkarðsdóttir & Þorgeir Jónsson (2002). *Handbók um umhverfi og bygginingar*. Reykjavík: Ramsóknarstofnun bygginingaráðnarins.

Stefán Teitsson (2005). *Það er hægt að rækta skóg á Skaga!* Í Kristján Kristjánsson (ritstj.), *Árbók Akunesinga 2005* (bls. 185-192). Akranes: Uppheimar.

Forsíða: Ólafur Frímann Sigurðsson (á.á.). Upphaf framkvæmda á Jaðarsbökkum nr. 4729. Ljósmyndasafn Akraness.

Mynd 1: Loftmyndir ehf. (2011). Láflug af Akranesi. Hefðbundin litmynd.

Mynd 2: Óþekktur ljósmyndari (á.á.). Skurðgrafa nr. 31501. Ljósmyndasafn Akraness.

Mynd 3: Óþekktur ljósmyndari (á.á.). Skjólbelti í Garðalundi nr. 34628. Ljósmyndasafn Akraness.

Mynd 4: Friðþjófur Helgason (á.á.). Guðmundur Jónsson nr. 4624. Ljósmyndasafn Akraness.

Mynd 5: Arnardalur – starfsmenn (á.á.) Garðalundur 1985-87 nr. 21074. Ljósmyndasafn Akraness.

Mynd 6: Landmælingar Íslands (1942). Loftmynd nr. GX12516_048. Svarthvit mynd.

Mynd 7: Landmælingar Íslands (1977). Loftmynd nr. F0326. Svarthvit mynd.

Mynd 8: Landmælingar Íslands (2000). Loftmynd nr. P2-P-8436. Svarthvit mynd.

Mynd 9: Loftmyndir ehf. (2011). Láflug af Akranesi. Hefðbundin litmynd.

Mynd 10: Ólafur Frímann Sigurðsson (á.á.). Upphaf framkvæmda á Jaðarsbökkum nr. 4729. Ljósmyndasafn Akraness.

Mynd 11: Árni Böðvarsson (á.á.). Krossvíkurviti nr. 20445. Ljósmyndasafn Akraness.

Mynd 12: Árni Böðvarsson (á.á.). Sementverksmiðjan nr. 4023. Ljósmyndasafn Akraness.

Mynd 13: Helgi Danielsson (1967). Loftþúðaskip á Langasandi nr. 17293. Ljósmyndasafn Akraness.

Mynd 14: Skagablaðið – starfsmenn (1993). Framkvæmdir við Jaðarsbakka 1993 nr. 28467. Ljósmyndasafn Akraness.

Mynd 15: Landmælingar Íslands (1942). Loftmynd nr. GX12516_048. Svarthvit mynd.

Mynd 16: Landmælingar Íslands (1977). Loftmynd nr. F0325. Svarthvit mynd.

Mynd 17: Landmælingar Íslands (2000). Loftmynd nr. P2-P-8436. Svarthvit mynd.

Mynd 18: Gehl, J. (2001). *Life between buildings. Using public space* (J.Koch, þýð.).

Kaupmannahöfn: Arkitektens Forlag. The Danish Architectural Press and Jan Gehl. (Frumútgáfa 1971)

Mynd 19: Gehl, J. (2001). *Life between buildings. Using public space* (J.Koch, þýð.).

Kaupmannahöfn: Arkitektens Forlag. The Danish Architectural Press and Jan Gehl. (Frumútgáfa 1971)

Baksíða: Bjarni Árnason (1945). Akrafjall og Langisandur nr. 24488. Ljósmyndasafn Akraness.

SÉRSTAKAR PAKKIR

Aldís Pálsdóttir

Helena Guttormsdóttir

Hrafnkell Á. Proppé

Íris Reynisdóttir

Akraneskaupstaður

Landbúnaðarháskóli Íslands

Landmælingar Íslands

Viðauki

Garðalundur

nafn _____

dags _____

tími _____

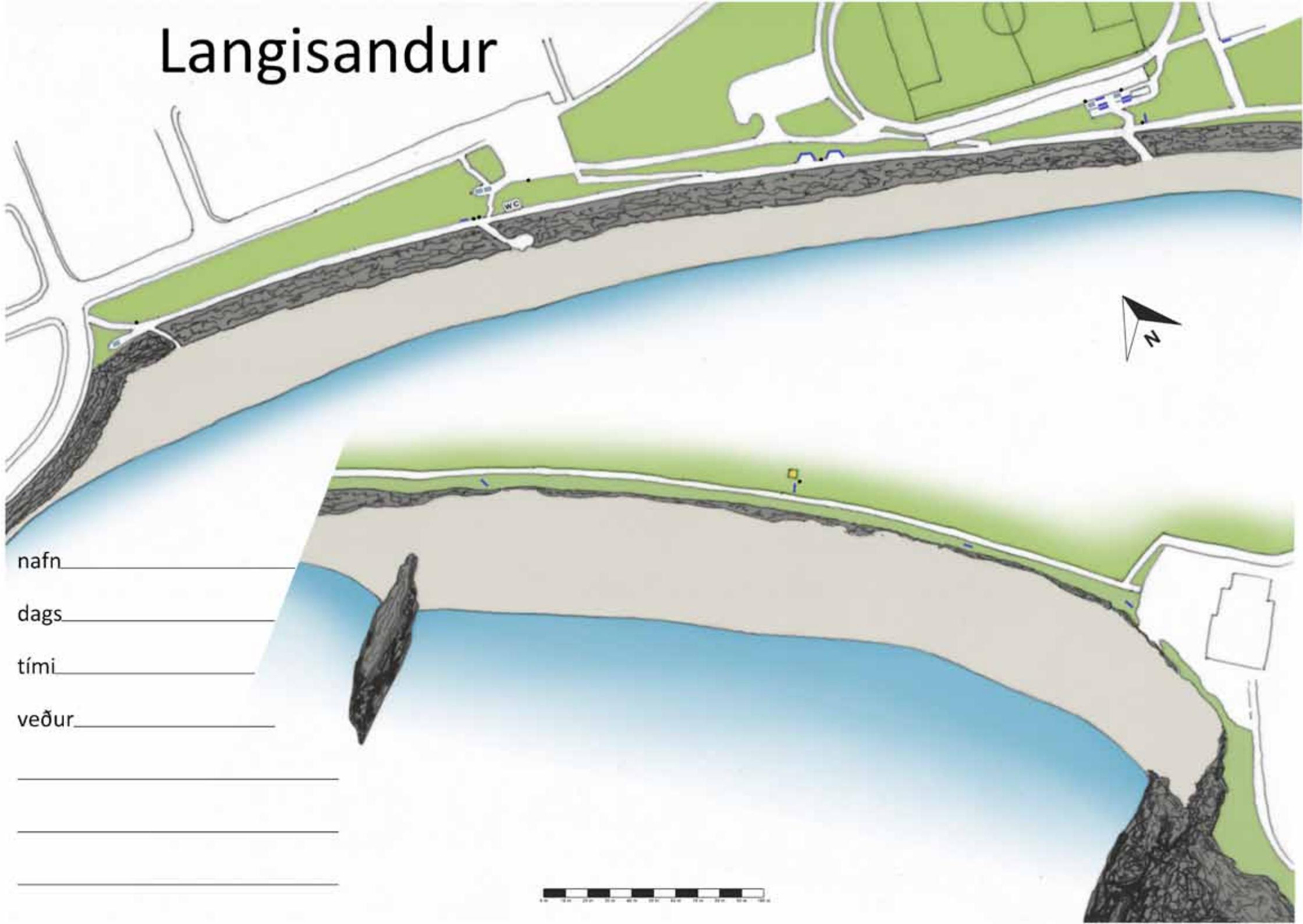
veður _____

0 m 10 m 20 m 30 m 40 m 50 m 60 m 70 m 80 m 90 m 100 m

Viðauki

Langisandur

Landbúnaðarháskóli Íslands
23. September 2012

Sindri Birgisson

Helena Guttormsdóttir

